

Tvarus vartojimas: kaip paskatinti vartotojus taisyti sugedusius daiktus?

Gerųjų praktikų apžvalga

Projekto vadovės:

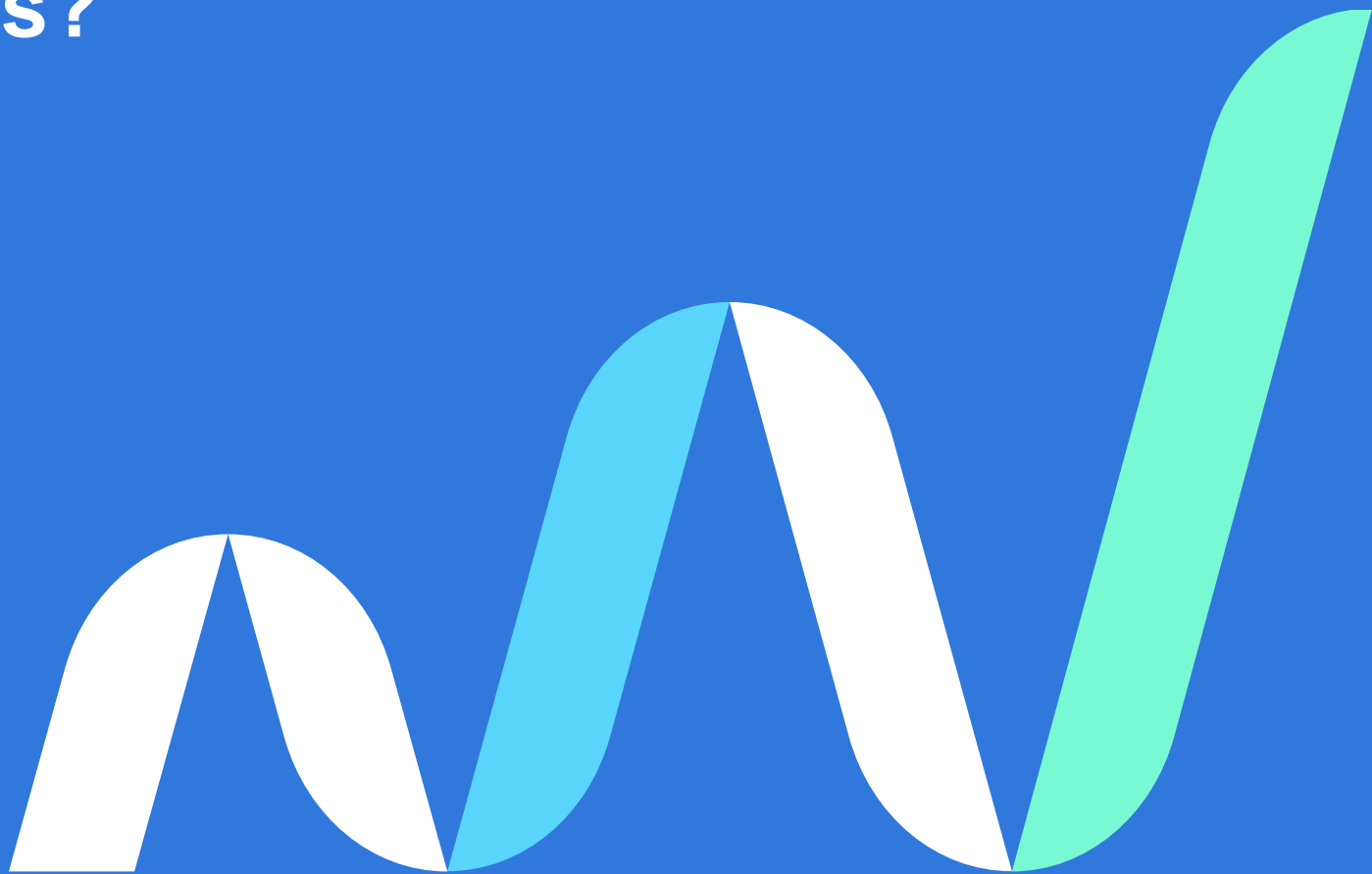
Gintarė Petrauskaitė, gintare.petrauskaite@kurkl.lt

Rūta Kukulskytė, ruta.kukulskyte@kurkl.lt

Projekto savininkė:

Asta Godienė, asta.godiene@tm.lt

2024 01 09

Per ankstyvas dar pataisomų plataus vartojimo prekių atsisakymas yra problema visoje ES

Dėl pirmalaikio plataus vartojimo prekių atsisakymo ES yra:

- išmetama 261 mln. tonų CO2 emisijų;
- sunaudojama 30 mln. tonų išteklių;
- kasmet susidaro 35 mln. tonų atliekų;
- vartotojai patiria beveik 12 mlrd. Eur. nuostolių per metus.

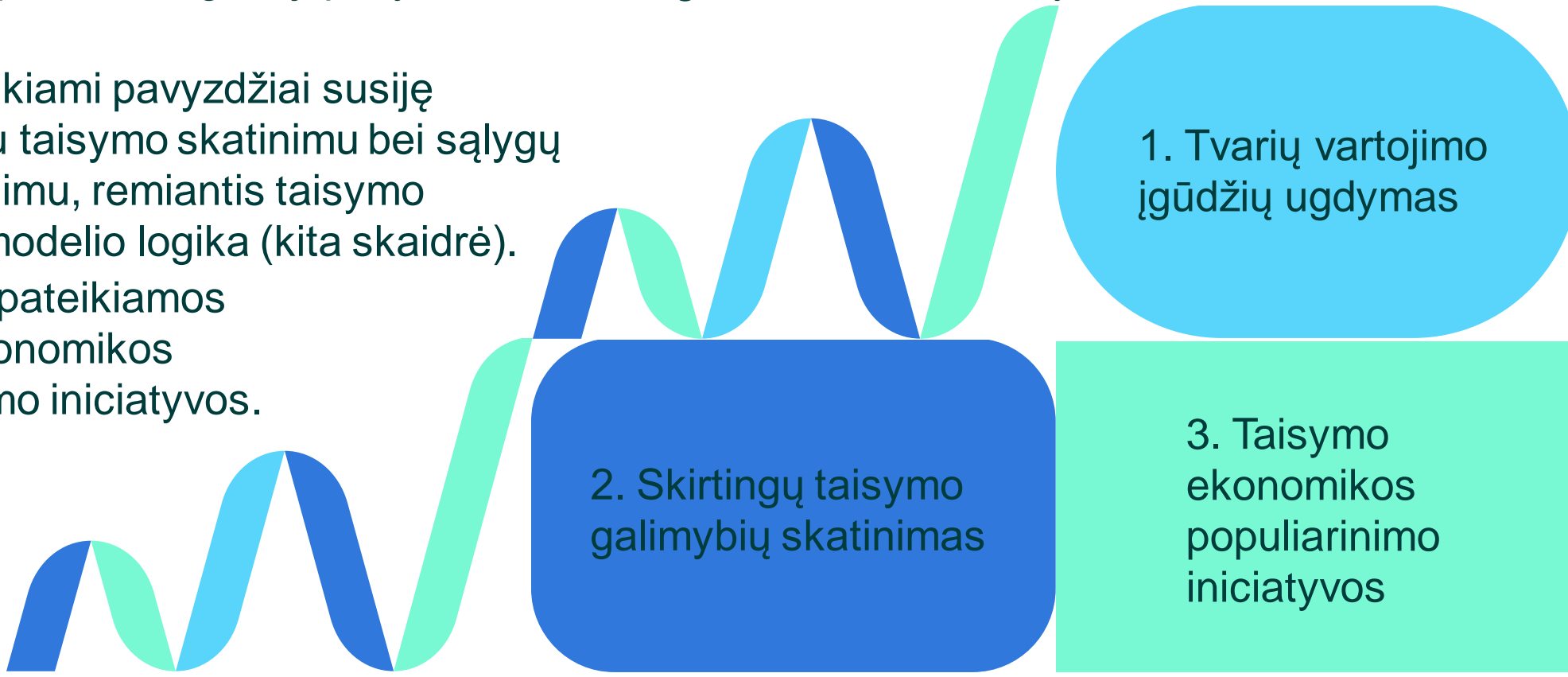
Šių nuostolių būtų galima išvengti jei vartotojai pirmiausia taisytų sugedusius daiktus, o ne pirktų naujus.

Apžvalgos struktūra

Apžvalgoje pateikiamos gerosios užsienio ir Lietuvos praktikos, skatinančios taisyumą ir tvarų vartojimą.

1. Pirmiausia pateikiami gerieji pavyzdžiai, kurie ugdo tvaresnius vartojimo įgūdžius.
2. Toliau pateikiami pavyzdžiai susiję tiesiogiai su taisyumo skatinimu bei sąlygų taisyti gerinimu, remiantis taisyumo galimybių modelio logika (kita skaidrė).
3. Galiausiai, pateikiamos taisyumo ekonomikos populiarinimo iniciatyvos.

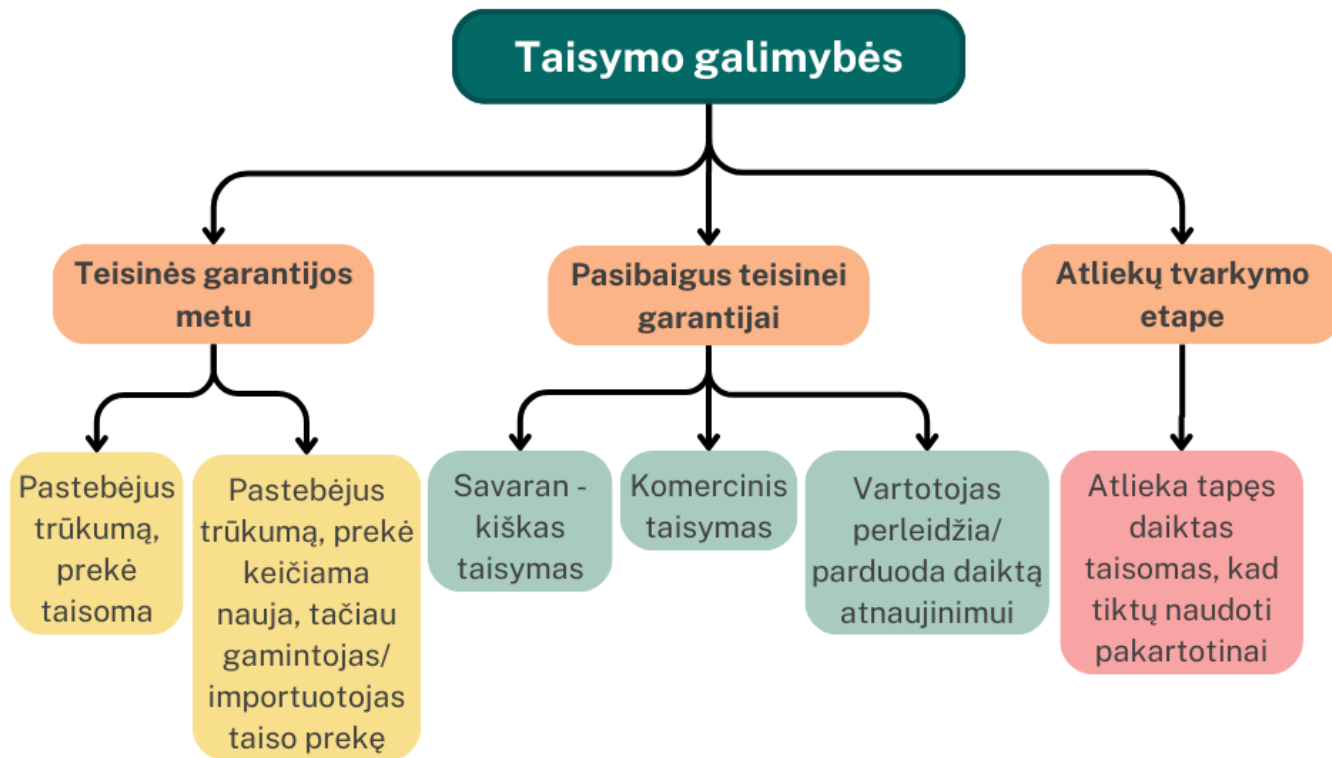

1. Tvarių vartojimo įgūdžių ugdymas

2. Skirtingų taisyumo galimybių skatinimas

3. Taisyumo ekonomikos populiarinimo iniciatyvos

Teorinis taisymo galimybių modelis

Taisymas yra kompleksiška tema, nes gali būti susijusi su daugybe kitų temų, tokių kaip žiedinė ekonomika, atliekų tvarkymas, vartotojų teisės. Priklausomai ar daiktas turi daikto, ar atliekos statusą, gali atsirasti daug skirtumų dėl reglamentavimo, reikalavimų, taikomų priemonių ir pan.

Siekiant struktūruotai pateikti informaciją apie konkrečią taisymo galimybę skatinančias priemones, vadovaujamesi autorių sukurtu teoriniu taisymo galimybių modeliu.

1. Tvarių vartojimo įpročių ugdymo priemonės (prekės įsigijimo metu)

Šiame skyrelyje pateikiami gerieji užsienio ir Lietuvos pavyzdžiai, kurie ugdo tvaresnius vartojimo įgūdžius.

„Minthive“, Lietuva

- „Minthive“ yra duomenimis paremta atnaujintų prietaisų vertinimo ir sertifikavimo platforma.
- Ji suteikia vartotojams galimybę susipažinti su technine atnaujinto prietaiso informacija (pvz., baterijos būklė, funkcionalumas, taisymo sudėtingumas).
- Didina vartotojų pasitikėjimą atnaujintų prietaisų kokybe per skaidrų ir standartizuotą informacijos pateikimą.
- [Minthive internetinė svetainė](#)

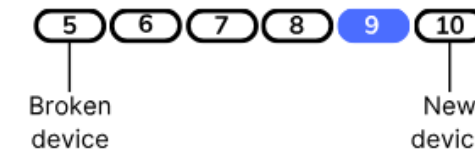
Kurk LT

Pre-Owned B grade Apple
iPhone 8 64GB Grey

Minthive pass

Overall device condition:

Condition score breakdown:

Minthive evaluation

All devices with **Minthive Label** were evaluated by professionals and score is generated based on device battery and, functionality status, appearance and repair history.

CHECK HISTORY

„Minthive“ atnaujinto išmanaus telefono pasas

Nacionalinė Prancūzijos tvaraus vartojimo platforma

Čia vartotojui pateikiama visa informacija, kur jis gali praktikuoti tvaraus vartojimo pasirinkimus. Kur pirkti naują, bet patvarų, panaudotą, atnaujintą daiktą arba kur susitaisyti ar išsinuomoti daiktą. Per šią platformą taip pat galima keistis daiktais bei juos parduoti. Platformą įkūrė Prancūzijos Ekologijos ministerija ir Ekologijos Agentūra.

[Nacionalinės Prancūzijos tvaraus vartojimo platformos svetainė](#)

Taisymo indeksas, Prancūzija

Taikomas 11 kategorijų elektronikos gaminiams. Vartotojai pardavimo vietoje informuojami apie įsigijamo gaminio pataisomumą, remiantis 5 kriterijais:

- Dokumentų prieinamumas
- Išmontavimo galimybės, prieiga ir įrankiai
- Galimybė įsigyti atsarginių dalių
- Atsarginių dalių kaina
- Kriterijai, būdingi atitinkamos kategorijos įrangai

[Prancūzijos pataisomumo indekso internetinė svetainė](#)

Energieeffizienz & Reparierbarkeit

Erst checken!

Dann kaufen!

Nacionalinė Liuksemburgo tvaraus vartojimo platforma

- Čia pateikiama informacija apie elektronikos prekių energijos suvartojimą ir taisymo indeksą (nuo 1 iki 10) bei kita naudinga informacija prieš įsigyjant naują prekę.
- Čia taip pat galima rasti patarimus kaip prižiūrėti prietaisus, kad jie tarnautų ilgiau bei dažniausiai pasitaikančius smulkius gedimus ir kaip juos galima savarankiškai pataisyti.
- [Nacionalinė Liuksemburgo tvaraus vartojimo platforma](#)

Nacionalinė Belgijos platforma prieš suplanuotą senėjimą

Čia vartotojai gali rasti:

informaciją apie per anksti tarnauti nustojusius elektronikos prietaisų modelius;

vartotojui naudingą informaciją prieš perkant naują elektronikos prietaisą.

[Nacionalinė Belgijos platforma prieš suplanuotą senėjimą](#)

Trop vite usé

Plus de 12000 signalements

Prietaisas, kuris greitai tampa nebenaudojamas?

PRANEŠKITE ČIA

„Clear Fashion“ programėlė, Prancūzija

- „Clear Fashion“ yra nepriklausomas drabužių gamintojų tvarumo vertinimo ekspertas.
- Programėlė informuoja vartotojus apie prekių ženklų praktiką ir drabužių gamybos poveikį aplinkai bei suteikia galimybę mados prekių ženklams pranešti apie savo rezultatus, kad mados pramonė taptų skaidresnė.
- Programėlė skatina vartotojus rinktis gamintojus, kurie laikosi tvarumo principų.
- [Clear Fashion web programėlė](#)

A B C D E F G H I J K L M

H&M

● 36/100

Hardrige

● 36/100

Hast
PARIS

Hast

● 50/100

Suplanuotas senėjimo draudimas, Prancūzija

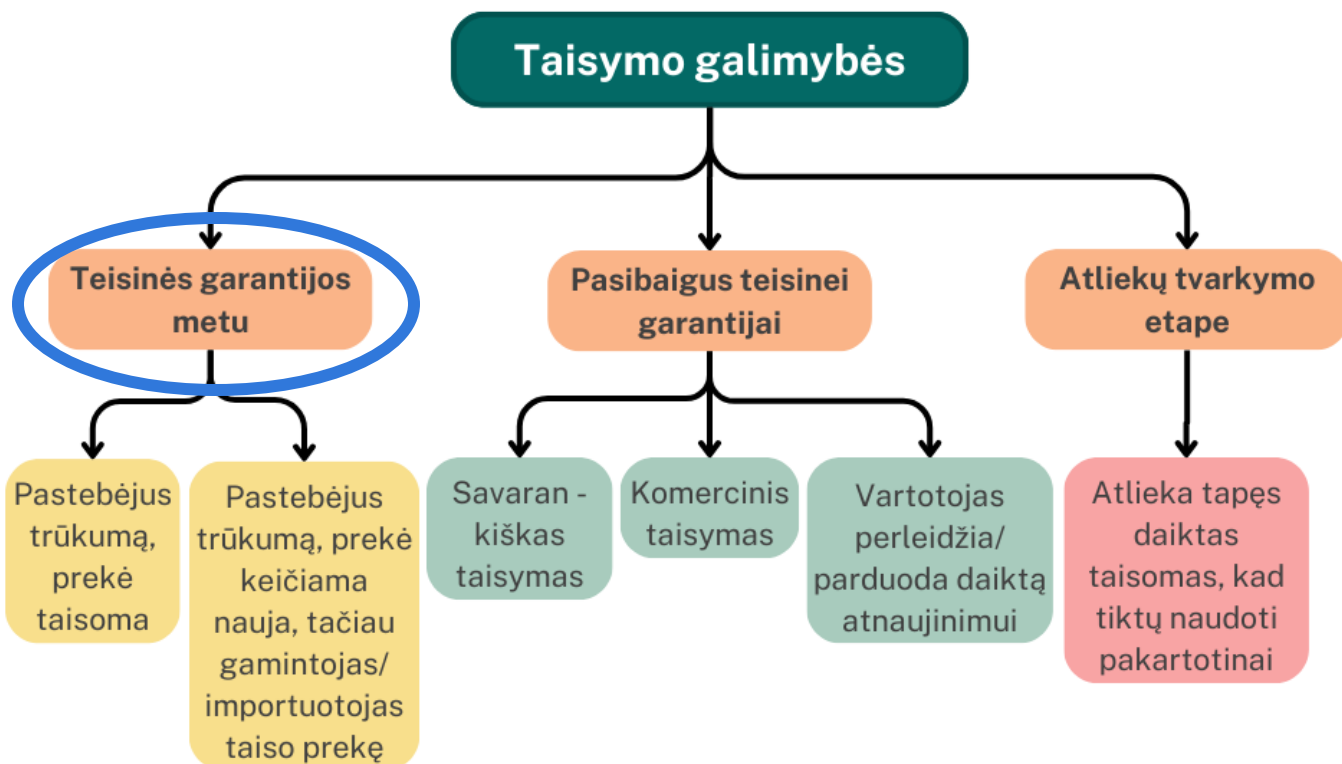
- Prancūzijoje nuo 2015 m. už planuotą senėjimą yra baudžiama.
- Siekiant apriboti suplanuotą prietaisų, ypač išmaniųjų telefonų, senėjimą, taip pat taikomos naujos taisyklės dėl atnaujinimų: vartotojai informuojami apie tai, kiek laiko jų prietaiso programinė įranga galės būti atnaujinama.
- [Daugiau informacijos Europos Vartotojų Centro Prancūzijoje svetainėje](#)

2. Skirtingų taisymo galimybių skatinimas

Šiame skyrelyje pateikiami pavyzdžiai susiję tiesiogiai su taisymo skatinimu bei sąlygų taisyti gerinimu, remiantis taisymo galimybių modelio logika (kita skaidrė).

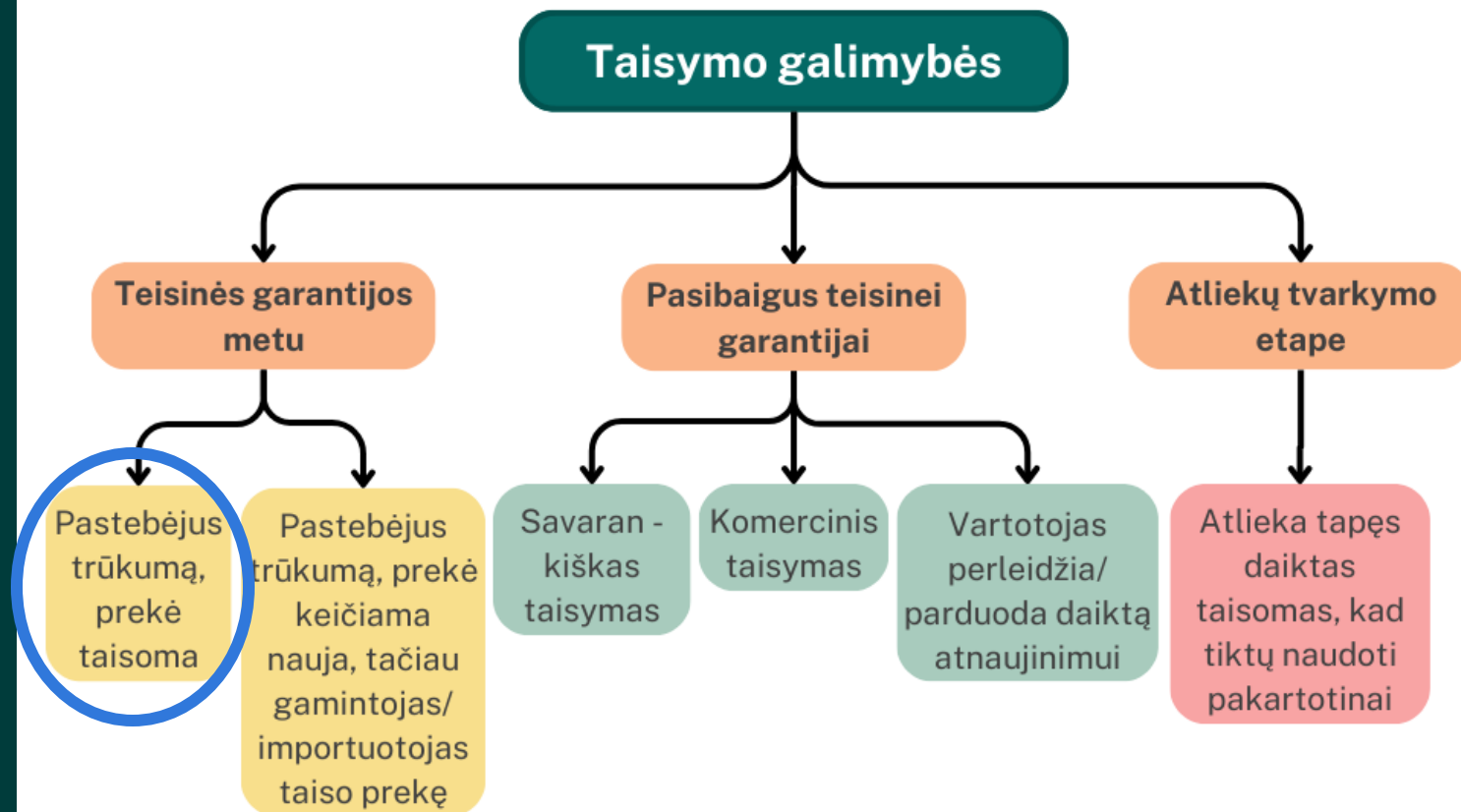
Daiktų taisymas teisinės garantijos metu

Toliau pateikiamos gerosios praktikos, skatinančios taisymą teisinės garantijos galiojimo metu.

Pastebėjus trūkumą, prekė taisoma

Išaiškėjus prekės defektui, jei vis dar tebegalioja teisinė garantija, vartotojas turi teisę reikalauti prekiautojo nemokamai pataisyti prekę. Šiame poskyryje pateikiamos gerosios praktikos, skatinančios vartotojus pasinaudoti šia galimybe taisyti.

Teisinės garantijos metu, vartotojai skatinami rinktis taisymą, Prancūzija

Prancūzijoje teisinės garantijos metu, vartotojai skatinami rinktis taisymą, o ne keitimą nauju gaminiu:

- sustabdant teisinės garantijos galiojimą, kol gamins taisomas;
- suteikiant šešių mėnesių garantijos pratęsimą, jei vartotojas renkasi pataisyti gaminį;
- Prancūzijoje taip pat numatytas 2 metų garantijos pratęsimas, jei prekiautojas nusprendžia pakeisti prietaisą, užuot jį taisęs, kaip prašoma.
- [Daugiau informacijos Europos Vartotojų Centro Prancūzijoje svetainėje](#)

Europos šalių taisymo paskatos teisinės garantijos metu

- Europos šalyse taisymas teisinės garantijos metu skatinamas nevienodai. Didžiojoje dalyje ES šalių teisinė garantija stabdoma prekės taisymo metu (t.y., vartotojui garantija pratęsiamą tiek, kiek trunka taisymas). Kai kur po taisymo suteikiama papildoma garantija, defekto įrodymo našta perkeliama gamintojui, arba apskritai taikoma ilgesnė teisinė garantija nei nurodoma ES teisėje.
- Plačiau apie tai, kokios šalys naudoja minėtas priemones, galima paskaityti tolimesnėse skaidrėse.
- [Daugiau apie teisinę garantiją ES šalyse skaityti Europos vartotojų centro svetainėje](#)

Teisinė garantija sustabdoma

Belgijoje, Bulgarijoje, Airijoje, Italijoje, Lietuvoje, Liuksemburge, Maltoje, Nyderlanduose, Norvegijoje ir Rumunijoje –

teisinė garantija sustabdoma gaminio taisymo ar keitimo metu.

Prailginta teisinė garantija

Švedijoje galioja **3 metų** trukmės teisinė garantija

Po taisymo/keitimo suteikiama garantija

Austrijoje, Kroatijoje, Graikijoje, Islandijoje sutaisytam arba pakeistam produktui vėl suteikiama **2 metų** garantija (nuo pristatymo).

Defekto įrodymo našta – tenka gamintojui

Prancūzijoje ir Portugalijoje defekto įrodinėjimo našta visą garantijos laikotarpį priklauso gamintojui/importuotojui/prekiautojui. Vartotojui nereikia pardavėjui įrodinėti defekto, kuris atsirado per dvejus metus nuo gaminio pristatymo. Preziumuojama, kad jis egzistavo pristatymo metu.

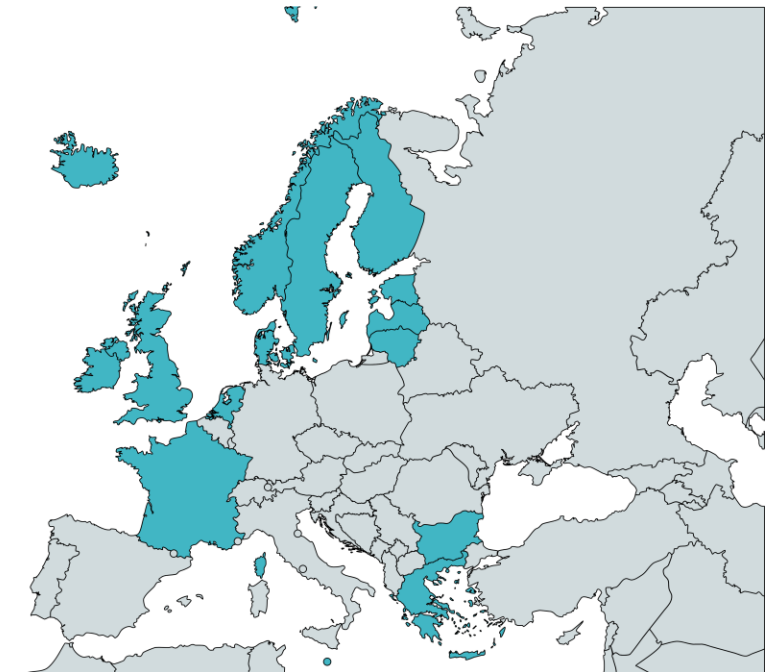
Teisinė garantija naudotoms prekėms

Naudotoms (taip pat ir atnaujintoms) prekėms Europoje yra taikoma teisinė garantija, kuri negali būti trumpesnė nei vieneri metai (1 m.). 14-oje šalių galioja 2 m. garantija, jei pardavėjas ir pirkėjas nesutarė kitaip. Šios šalys yra:

- Airija, Bulgarija, Danija, Estija, Graikija, Islandija, Jungtinė Karalystė, Lenkija, Lietuva, Malta, Nyderlandai, Norvegija, Suomija, Švedija, Prancūzija ir Suomija

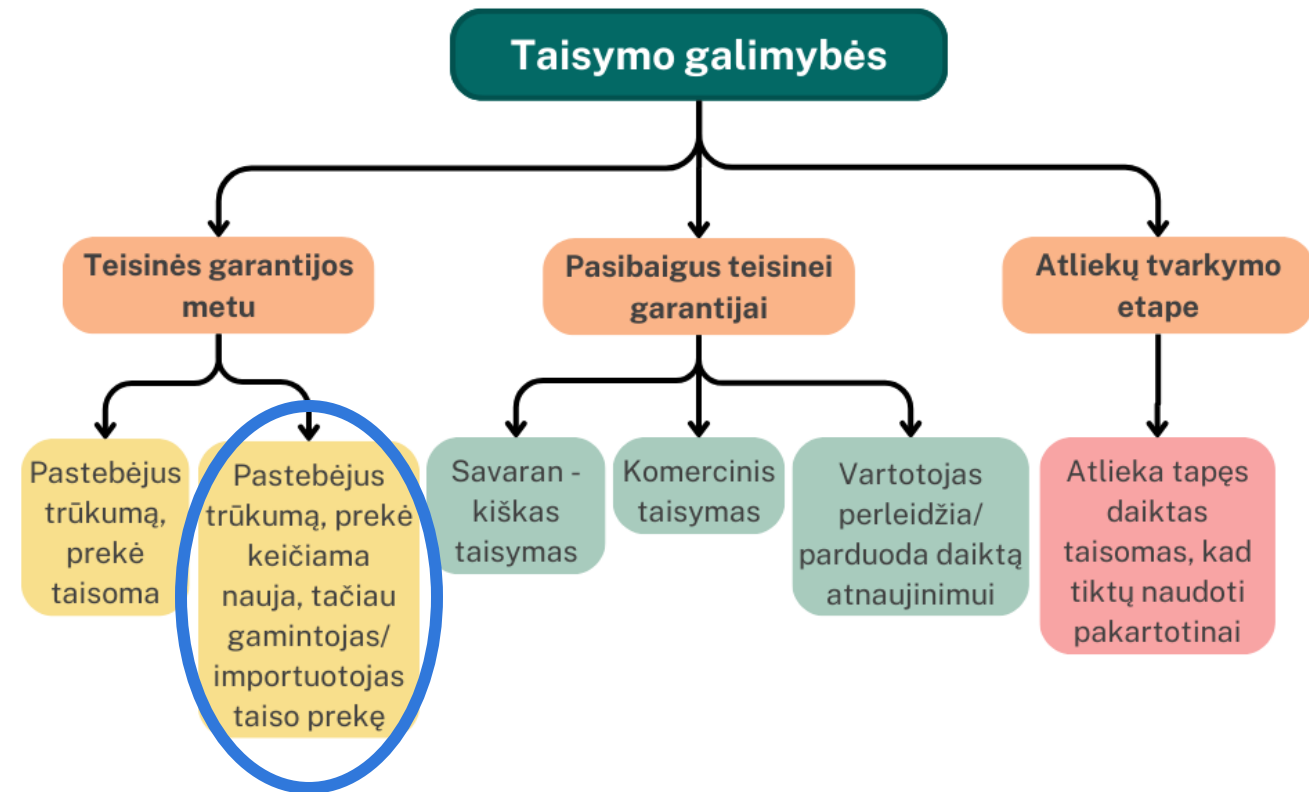
Tačiau vartotojui gali tekti įrodyti naudotos prekės defektą ir, kad jis neegzistavo prekės įsigijimo metu. Pavyzdžiui, Prancūzijoje defekto įrodinėjimo našta perkelta nuo vartotojo ant gamintojo/importuotojo/prekiautojo ir tai galioja 12 mėn. po pristatymo.

[Daugiau informacijos čia](#)

Pastebėjus trūkumą, prekė keičiama nauja, o gamintojas/importuotojas taiso ir perparduoda prekę

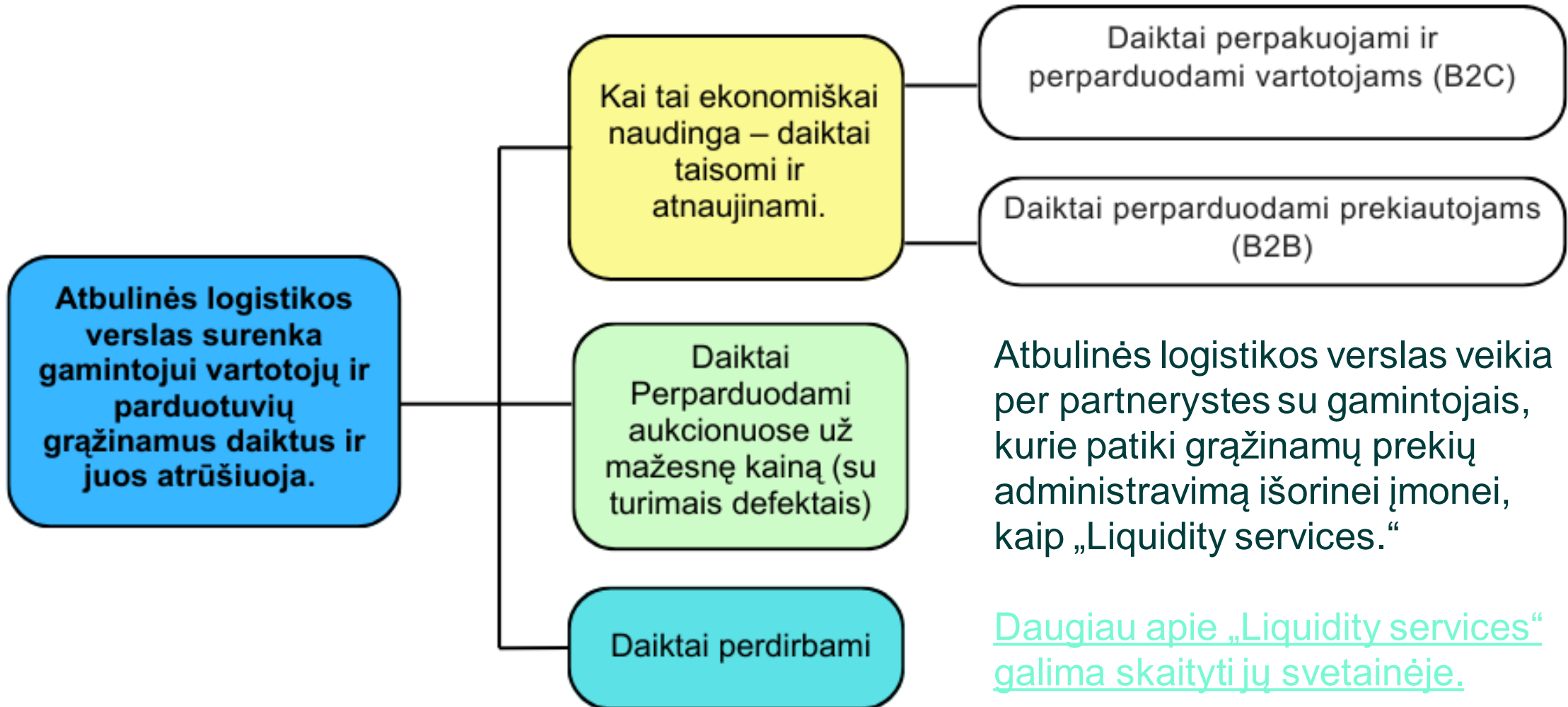
Vartotojas teisinės garantijos galiojimo metu neprivalo taisyti trūkumų turinčios prekės, jis turi teisę pareikalauti prekę pakeisti nauja. Dažnai gamintojams gražinamos prekės yra tiesiog išmetamos, tačiau egzistuoja galimybė jas pataisyti ir perparduoti. Šiame skyrelyje pateikiami pavyzdžiai, kaip skatinamas taisymas vartotojui nusprendus daiktą keisti nauju.

Neparduotų ar gražintų prekių naikinimo draudimas, Vokietija

- Gamintojų ir importuotojų atsakomybė Vokietijoje plečiama per pareigą rūpintis visais gaminiais (vok. *Obhutspflicht*) ir pareigą pranešti apie juos (vok. *Berichtspflicht*).
- Pagrindinis reikalavimas yra gaminių patvarumo ir tinkamumo naudoti užtikrinimas bei gaminių tinkamumo naudoti išsaugojimas, draudžiant juos nurašyti kaip atliekas be pagrindo.
- [Žiedinės ekonomikos skatinimo ir apsaugos įstatymas, aplinką tausojančio atliekų tvarkymo \(Uždaro medžiagų ciklo atliekų tvarkymo įstatymas - KrWG\)](#)

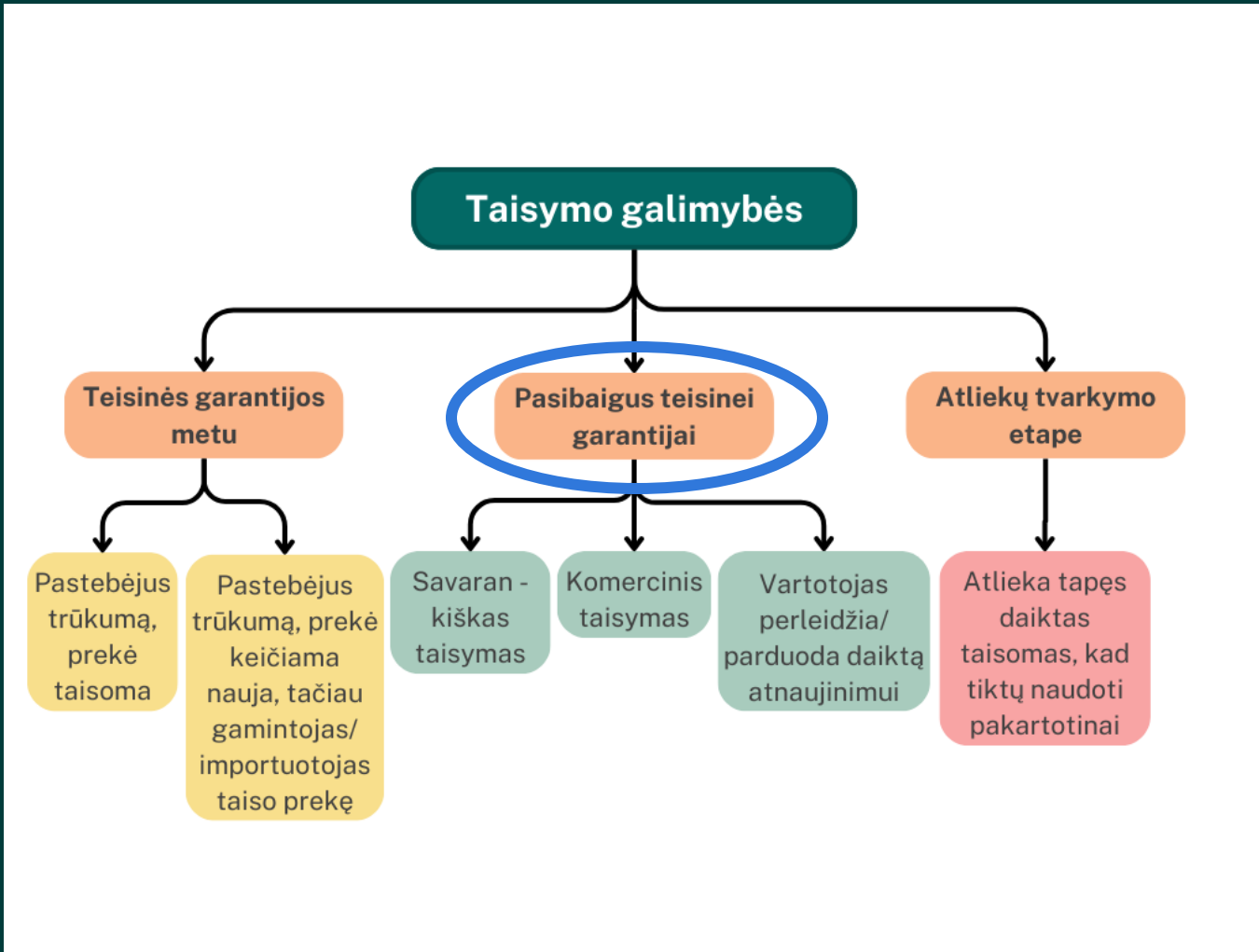
Atbulinės logistikos verslas „Liquidity services“, JAV

Atbulinės logistikos verslas veikia per partnerystes su gamintojais, kurie patiki gražinamų prekių administravimą išorinei įmonei, kaip „Liquidity services.“

[Daugiau apie „Liquidity services“ galima skaityti jų svetainėje.](#)

Taisymo galimybės pasibaigus teisinei garantijai

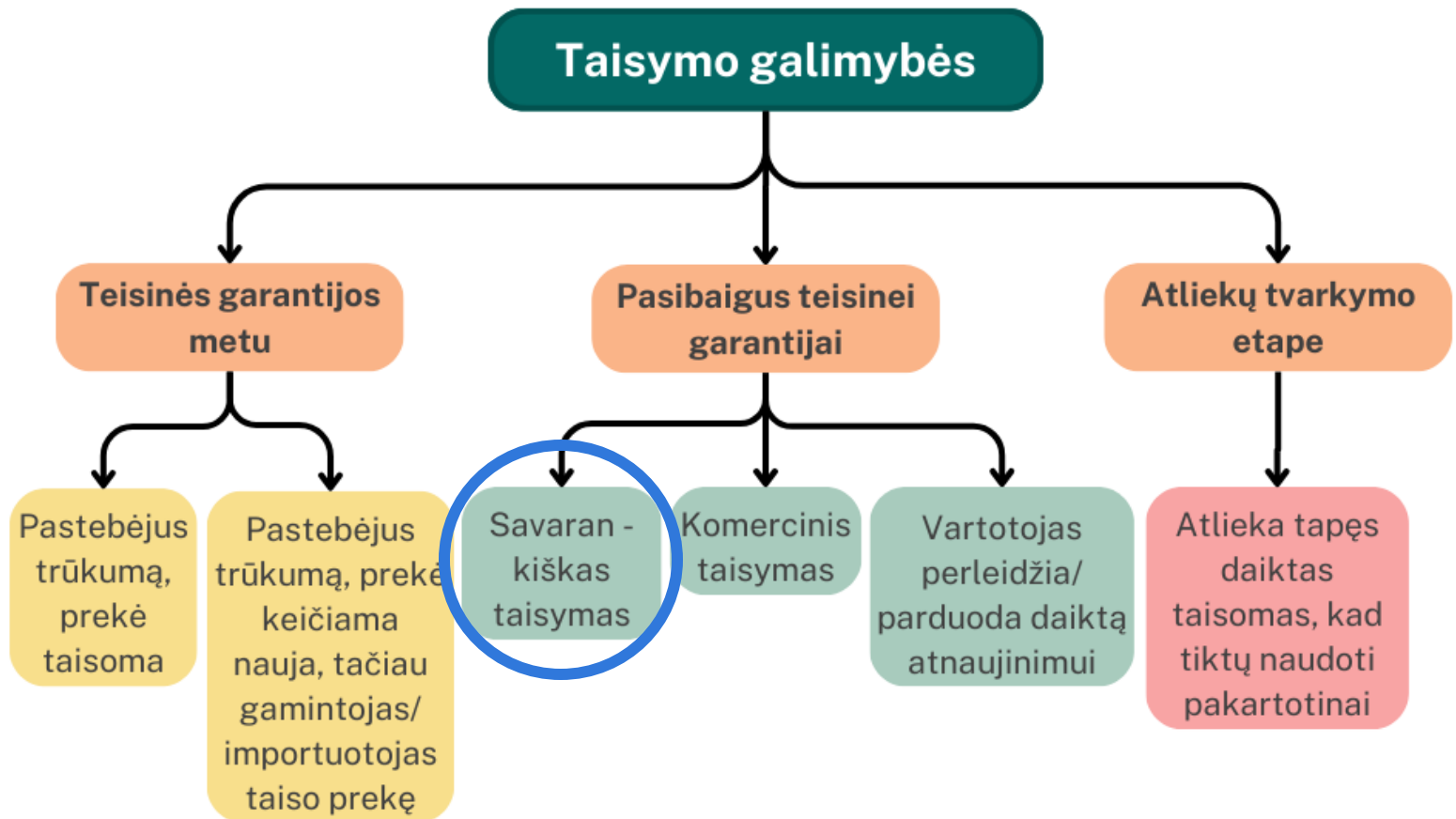
Teisė taisyti pasibaigus teisinei garantijai nėra įtvirtinta jokiais ES ar LR teisiniais dokumentais, todėl vartotojai nebeturi teisės reikalauti, kad jų gaminiai būtų taisomi, net jei jie nori patys padengti taisymo kaštus.

Nors taisymo paslaugos yra teikiamos komerciniu būdu, esminis skirtumas taisant gaminius pasibaigus teisinei garantijai yra toks, kad taisytojai gali atsisakyti taisyti, o gamintojai gali nustoti tiekti taisymui reikalingas atsargines dalis, programines įrangos atnaujinimus ar apriboti taisymo galimybes poravimo bei kitomis antiremonto praktikomis.

Savarankiškas taisymas

DIY ir DIT

Daiktui sugedus, vartotojas gali nuspręsti jį taisyti savarankiškai. Daiktą gali taisyti pats vartotojas (angl. DIY – *do it yourself*), arba su bendruomenės pagalba daiktų taisymo renginyje (angl. DIT – *do it together*).

DIY - Savarankiškas taisymas

Vartotojas gali rinktis sugedusį daiktą sutaisyti pats (angl. DIY – *do it yourself*). Tam tikslui yra sukurta tarptautinių ir nacionalinių platformų, kuriose nemokamai pateikiamos taisymo instrukcijos savarankiškam naudojimui.

„iFixit“ - tarptautinė taisymo duomenų bazė

40 000

nemokamų
taisymo
instrukcijų

„iFixit“ yra tarptautinė duomenų bazė, kurią sukūrė ir nuolat atnaujina daugiau nei 1 mln. taisymo entuziastų, technikų ir savanorių.

iFixit

iFixit:
nemokamų
taisymo
instrukcijų
portalas

20x iFIXIT

Skaitmeninės platformos savarankiškam elektros ir elektroninės įrangos taisymui

Šalis	Platformos pavadinimas	Tipas
Nyderlandai	Jafix	Savarankiško taisymo instrukcijos
Prancūzija	Murfy	Atsarginės dalys, nuotolinis taisymas, atnaujintų įrenginių pardavimas
Belgija, Prancūzija, Vokietija, Italija, Ispanija, Jungtinė Karalystė	Direct Repair	Savarankiško taisymo instrukcijos
ES 27, Jungtinė Karalystė	FixPart	Atsarginės dalys
Jungtinė Karalystė	Espares	Atsarginės dalys, savarankiško taisymo instrukcijos
Jungtinė Karalystė	Restarters	Savarankiško taisymo instrukcijos
Belgija, Prancūzija, Vokietija, Nyderlandai, Jungtinė Karalystė	RepairConnects	Nuotolinis taisymas, bendruomeninis taisymas
JAV	Repair Clinic	Atsarginės dalys, savarankiško taisymo instrukcijos

DIT – bendruomeninis taisymas

Bendruomeninis taisymas (angl. DIT – *do it together*) yra pasaulyje plačiai paplitusi taisymo veikla. Bendruomenės taisymo dirbtuvėse svarbus yra ne tik daiktų taisymas, bet ir taisymo žinių ir įgūdžių mokymas bei bendruomenės stiprinimas.

Kūrybos kampas 360, Lietuva

- Kūrybos kampas 360 - tai Panemunės bendruomenės namuose įkurta visuomenei atvira dirbtuvė
- Dirbtuvėse gyventojai gali nemokamai naudotis įvairia įranga, antrinėmis žaliavomis
- [Kūrybos kampas 360 | Kaunas | Facebook](#)

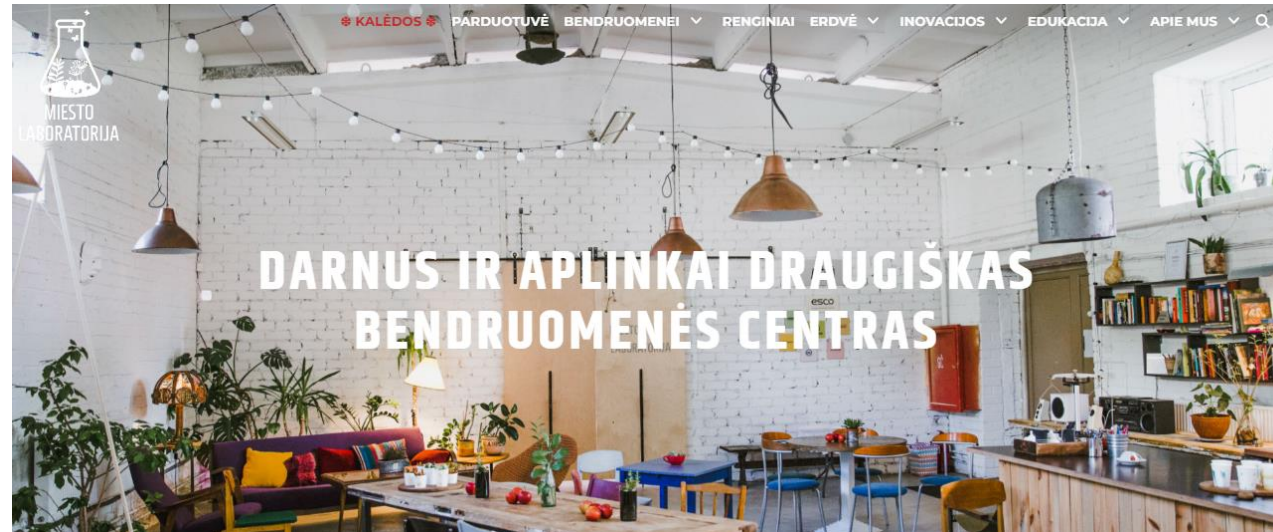

„Dėk'ui“ stotelės dirbtuvės ir projektas „Atsinaujink“, Lietuva

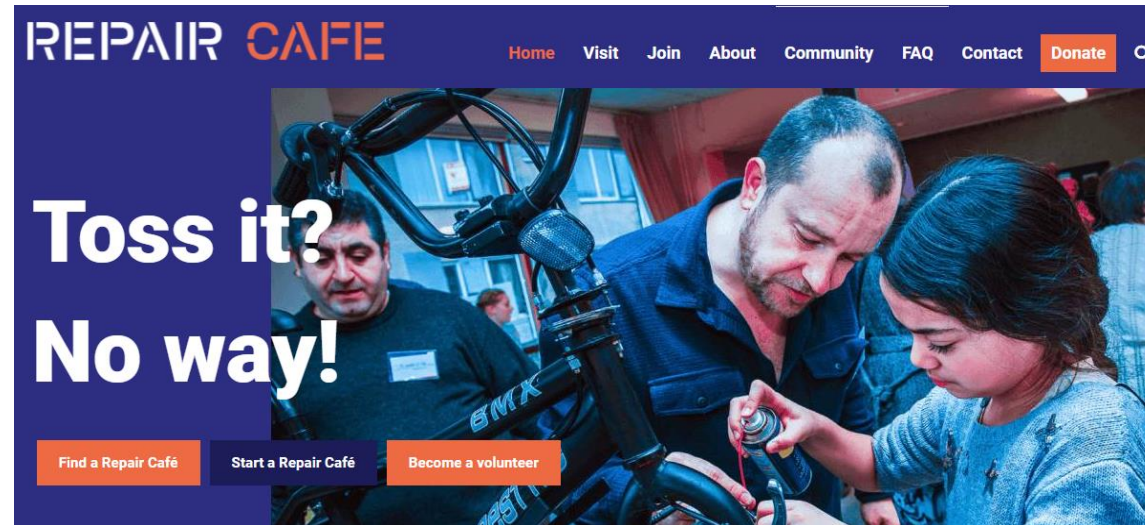
- VAATC dalijimosi daiktais stotelės „DĖK'ui“ dirbtuvėse 2021 m. buvo įgyvendinamas VšĮ Žiedinės ekonomikos projektas „Atsinaujink“.
- Projekto metu buvo siekiama padėti žmonėms iš socialiai pažeidžiamų grupių bei turintiems mažiau galimybių darbo rinkoje įgyti daiktų taisymo įgūdžių bei juos pritaikyti tiek kasdienybėje, tiek profesinėje veikloje.
- [Stotelė DĖK'ui | Facebook](#)

Meistro virtuvė: sutaisyti, o ne išmesti!, Lietuva

- 2021 m. vykusi Meistro virtuvė yra dirbtuvių serija, kurią organizavo darnus Antakalnio bendruomenės edukacijos centras „Miesto laboratorija“. Daiktų taisymo dirbtuvėse dalyviai galėjo susitaisyti atsineštus daiktus, o jiems talkino profesionalūs dviračių, elektronikos, juvelyrikos ir drabužių taisytojai.
- Meistro virtuvė yra renginių serija Aktyvių piliečių fondo (finansuojamo EEE finansinio mechanizmo lėšomis) projekte “Zero Waste karta”
- [Meistro virtuvė: sutaisyti, o ne išmesti! | Facebook](#)

„Repair Café“ – taisymo kavinė

- „Repair Café“ yra sėkmingiausia bendruomeninio taisymo iniciatyva pasaulyje. 2009 m. pirmą taisymo kavinę įsteigė Martine Postma Amsterdame.
- [Daugiau apie „Repair Café“](#)

Šiuo metu visame pasaulyje yra:

- apie 3000 Taisymo kavinių
- apie 45 000 savanorių
- apie 53 300 daiktų sutaisoma per mėnesį

„Nähcafé“ – siuvimo kavinės, Austrija

- Siuvimo kavinės Austrijoje, (vok. *Nähcafé*) yra bendruomeninė erdvė, kurioje už simbolinę kainą vartotojai gali naudotis siuvimo mašina su siuvimo profesionalo priežiūra.
- [Daugiau apie Austrijos „Nähcafé“](#)

„Fix-it & Repair Fair“ – taisymo mugė, Vašingtonas

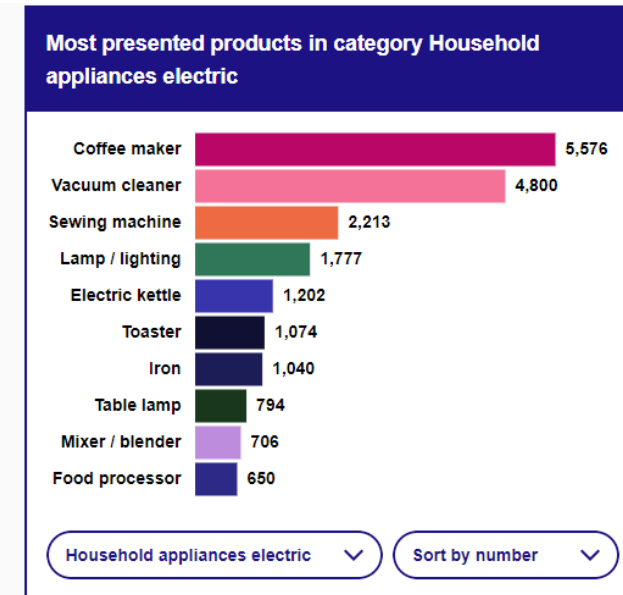
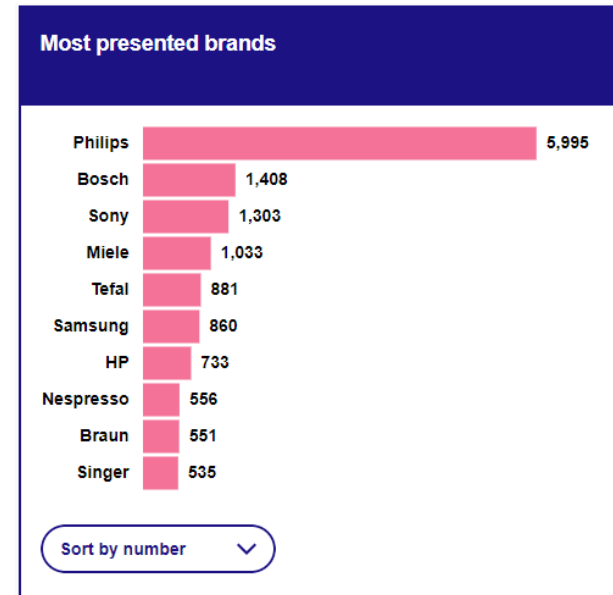
- Eugeno miesto savivaldybė kartu su miesto įrankių biblioteka organizuoja taisymo mugę „Fix-it & Repair Fair“.
- Tai yra bendruomeninis renginys, kur vartotojai savo sugedusį daiktą taiso kartu su savanoriais arba profesionalais. Taip kartu yra mokomasi taisymo įgūdžių.
- [Daugiau apie „Fix-it & Repair Fairs“ taisymo mugę](#)

„Repair Tour de France“ dirbtuvės, Prancūzija

- „Repair Tour de France“ – buitinės technikos taisymo dirbtuvės, kurias inicijavo atsarginių elektronikos dalių bendrovė SPAREKA.
- Nuo 2020 m. Prancūzijos ekologijos agentūra ADEME remiama akcija „Remonto herojai“ keliauja po Prancūziją, mokydama vartotojus, kaip patiems diagnozuoti gedimus, prižiūrėti ir taisyti savo prietaisus. Žmonės gali atnešti savo daiktus taisyti ir gauti specialistų patarimų bei pagalbos.
- [Daugiau apie „RepairTour“](#)

Tarptautinė taisymo stebėsenos platforma „Repair Monitor“

- „Repair Monitor“ – taisymo stebėsenos platforma, kurioje renkami taisymo kavinių taisymo duomenys.
- Čia pateikiama bendra ir atskirų šalių statistika apie labiausiai taisomus daiktus, sėkmingų taisymų proporciją, nesėkmingų taisymų priežastis ir pan.
- [„Repair Monitor“ internetinė svetainė](#)

Taisymo dirbtuvės „Fixing Factory“, Anglija

- „Fixing Factory“ yra bendras „Restart Project“ ir „Possible“ projektas. Jo metu yra steigiami vietiniai taisymo centrai (angl. *repair hub*).
- Projekto tikslas - kaupti ir perduoti taisymo patirtį vietos bendruomenėje.
- Pirmieji du taisymo centrai įsteigti, gavus finansinę paramą iš nacionalinės loterijos ir Klimato kaitos ir socialinių transformacijų centro.
- Lankytojai gauna savanorių pagalbą taisant savo daiktus arba mokosi iš jų, savarankiškai taisyti. Kas savaitę vykstančiame taisymo klube taisymo entuziastai gali keistis idėjomis ir mokytis vieni iš kitų.
- 2022 m. įvyko nešiojamųjų kompiuterių taisymo kursai, kur per 5 dienų teorinius ir 5 savaitių praktinius mokymus, apie 100 savanorių buvo apmokyti taisyti nešiojamuosius kompiuterius.
- [„Fixing Factory“ internetinė svetainė](#)

„Reyt Repair“ dirbtuvės, Anglija

- „Reyt Repair“ taisymo dirbtuvėse elektros prietaisus, baldus ir tekstilės gaminius taiso savanorių komanda.
- Centras atsirado iš „Repair Café“ judėjimo ir buvo atidarytas 2022 m.
- „Reyt Repair“ dirba penkias dienas per savaitę po 6 valandas. Nesudėtingi taisymo darbai (atliekami greičiau nei per 30 minučių) siūlomi už 10 svarų sterlingų, sudėtingesni taisymo darbai - už 20 svarų sterlingų per valandą.
- Dirbtuvėse organizuojami taisymo seminarai ir kursai, taip pat kampanijos „teisės į taisymą“ ir panašios temos.
- [Daugiau apie „Reyt Repair“ dirbtuves](#)

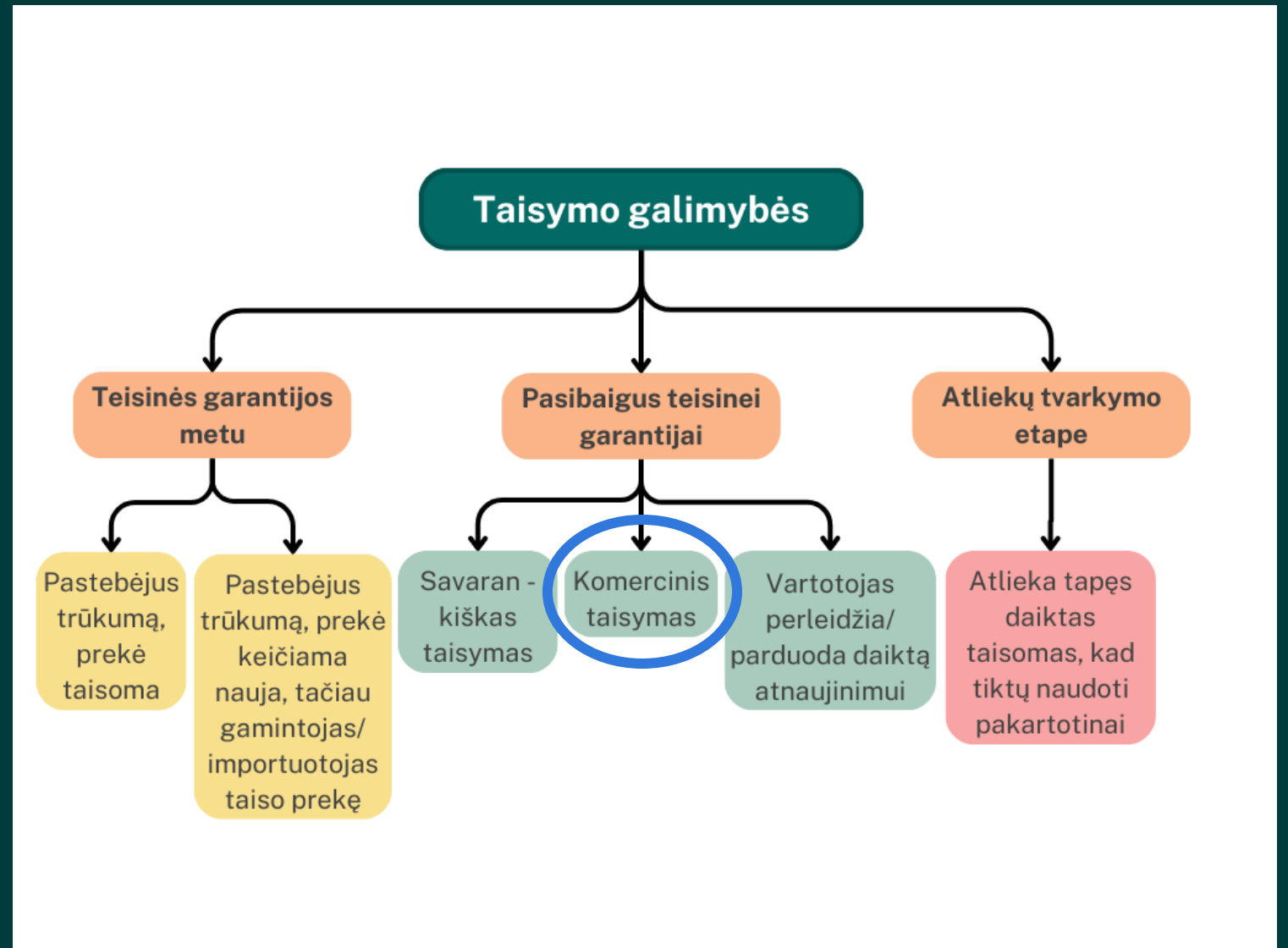
„Schüler-Reparaturwerkstatt“ – mokinių taisymo dirbtuvės, Vokietija

- Miuncheno-Švabingo Rudolfo Šteinerio mokyklos mokiniai taisymo dirbtuvėse nemokamai taiso elektros prietaisus.
- Pamokų metu vykstančios taisymo dirbtuvės vienuoliktokams yra privalomas dalykas, kitų klasių mokiniams – pasirenkamas. Mokiniais padeda taisymo instruktoriai. Sėkmingi taisymai siekia 92 proc.
- 50 proc. mokinių tėvų teigia, kad taisymo dirbtuvės yra viena iš priežasčių, dėl kurių jie pasirinko būtent šią mokyklą.
- [Daugiau apie „Schüler-Reparaturwerkstatt“](#)

Komercinis taisymas

Pasibaigus teisinei garantijai, vartotojas gali rinktis komercinį taisymą. Siekiant motyvuoti vartotojus taisyti, šiame etape yra svarbios ekonominės paskatos bei taisymo informacijos pasiekiamumas.

Ekonominės paskatos

Taisymo paslaugų kaina yra viena iš dažniausiai įvardinamų taisymo kliūčių. Daugelyje Europos šalių skatinant taisymo paslaugų prieinamumą vartotojams yra pasitelktos skirtingos ekonominės paskatos.

Populiariausios ekonominės paskaitos yra taisymo kuponai (angl. *repair bonus*) ir įvairios mokestinės lengvatos. Šiame skyrelyje pateikiami komercinio taisymo skatinimo, pasitelkiant ekonomines paskatas, pavyzdžiai.

Taisymo kuponas, Liuksemburgas

- Taisymo kuponas – taisant buitinę techniką vartotojai gali susigrąžinti 75 proc. taisymo kainos (daugiausiai 200 eurų).
- Perkant aukščiausios energetinės klasės elektronikos prietaisus, vartotojai gali susigrąžinti 50 proc. pirkinio kainos (daugiausiai 100 eurų).
- [Daugiau apie Liuksemburgo taisymo kuponą](#)

Taisymo kuponas, Prancūzija

- Prancūzijos taisymo fondas – vartotojai gali susigrąžinti 10 proc. elektroninių prietaisų taisymo kainos (daugiausiai 45 eurus).
- Gamintojai turi prisijungti ir sumokėti tam tikrą pinigų sumą struktūrai, vadinamai „ekologinė organizacija“. Ši pinigų suma kaupiama fonde, iš kurio finansuojama dalis taisymo darbų, kuriuos atlieka „QualiRépar“ ženklą turintys specialistai.
- Nuo 2023 m. rudens, taip pat pradėtas drabužių ir avalynės taisymo kuponas
- [Daugiau apie Prancūzijos taisymo kuponą](#)
- [Daugiau apie QualiRépair ženklą](#)

Taisymo kuponas, Nyderlandai

- Amsterdamo taisymo kuponas – vartotojai gali susigražinti 40 proc. drabužių taisymo (kuris kainuoja 50 eurų ar mažiau) kainos.
- Taisymo kuponu galima naudotis kartą per mėnesį.
- [Daugiau apie Amsterdamo taisymo kuponą](#)

Taisymo kuponas, Austrija

- Austrijos taisymo kuponas – vartotojai gali susigražinti 50 proc. elektros ir elektroninių prietaisų taisymo kainos (daugiausiai 200 eurų).
- Taisymo kuponas finansuojamas pagal Austrijos klimato apsaugos ministerijos finansavimo programą. Jai pagal Austrijos atkūrimo ir atsparumo planą iš „NextGenerationEU“ lėšų skirta 130 mln. eurų. 2022 m. pirmaisiais veiklos metais kuponų sistema buvo labai sėkminga ir kuponai buvo panaudoti 560 000 kartų.
- [Daugiau apie Austrijos taisymo kuponą](#)

Taisymo kuponas, Tiuringijos regionas, Vokietija

- Tiuringijoje vartotojai gali susigražinti 50 proc. (daugiausiai 100 eurų per metus) buitinių elektronikos prietaisų taisymo kainos, kai taisymo suma ne mažesnė nei 50 eurų.
- Jei taisymas atliktas „Repair Café“, finansavimas galimas, jei atsarginė dalis kainavo ne mažiau nei 25 eurus.
- [Tiuringijos taisymo kuponas](#)

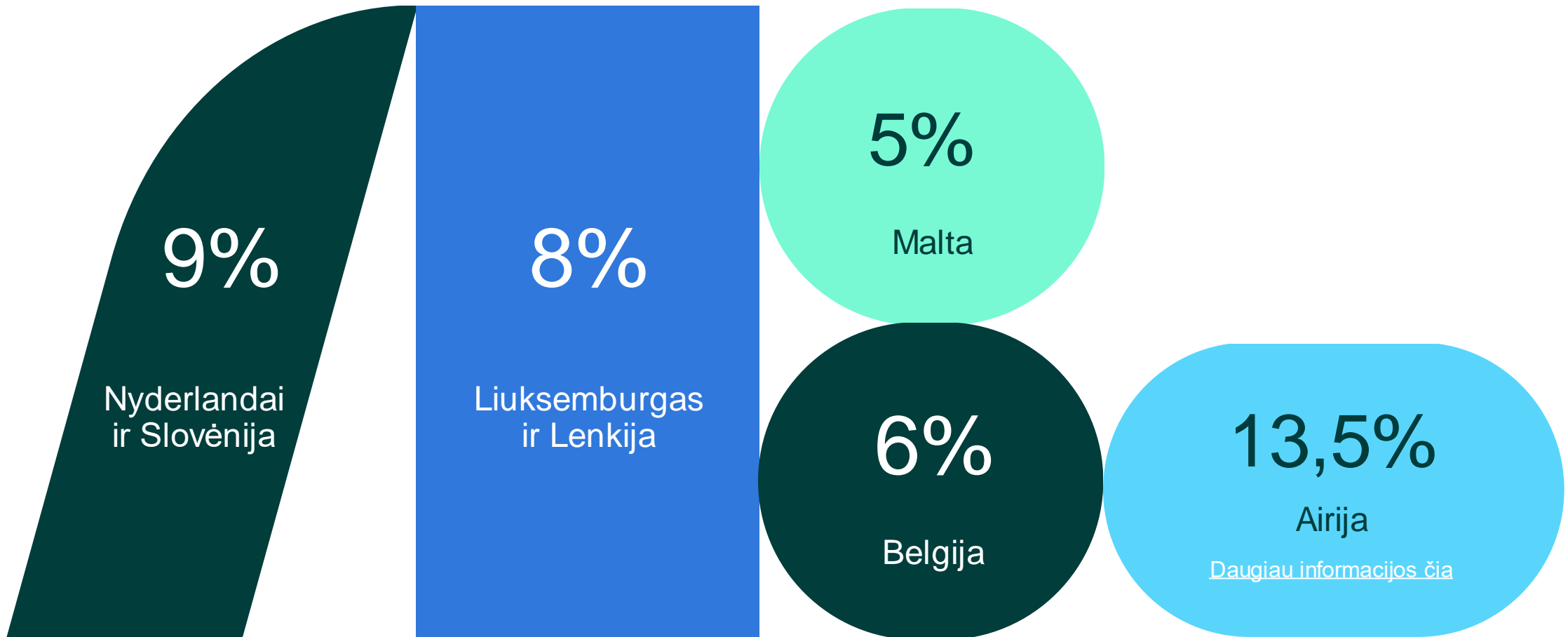
Resursų centras komerciniams taisytojams, Vokietija

- Nuo 2013 m. Oldenburge, Vokietijoje buvo aktyviai organizuojamos taisymo dirbtuvės „Repair Café“, kurias rėmė miesto savivaldybė ir Vokietijos federalinės aplinkos ministerijos projektas.
- Taip buvo įkurta NVO „Oldenburgo taisymo taryba“.
- 2021 m. jie įkūrė išteklių centrą „Ressourcenzentrum“. Jį sudaro 5 dirbtuvės, kuriomis nemokamai gali naudotis elektronikos, tekstilės ir baldų taisytojai.
- [Oldenburgo resursų centras](#)

Lengvatinis PVM tarifas taisymui* ES šalyse

* taikomas smulkiam dviračių, avalynės, odos gaminių, drabužių ir buitinės patalynės taisymui

PVM lengvata, Švedija

- Švedija sumažino 25 proc. PVM tarifą iki 12 proc. dviračių, avalynės, odos gaminių, drabužių ir buitinės patalynės remonto paslaugoms.
- Taisytojams leidžiama siūlyti didelių elektros prietaisų taisymo paslaugas iki 50 proc. mažesnėmis kainomis nei faktinė kaina - skirtumą apmoka valstybė.
- [Daugiau informacijos čia](#)

PVM lengvata, Portugalija

- Portugalija taiko lengvatinį 6 proc. PVM tarifą smulkiam dviračių remontui.
- Svarstoma galimybė taikyti lengvatinį PVM tarifą avalynės, odos gaminių, drabužių ir buitinės patalynės remontui.
- [Daugiau informacijos čia](#)

Kompensacijos taisymui schema, Švedija

- Švedijoje tam tikroms namų ūkiuose teikiamoms paslaugoms taikoma mokesčių atskaita, vadinamoji ROT- atskaita. Ja 30 proc. sumažinama kaina paslaugoms, kaip pavyzdžiui, drabužių, užuolaidų, patalynės ir nuimamų sofų apmušalų taisymas vartotojams, o paslaugos teikėjams skirtumas padengiamas mokesčių agentūros. Taip siekiama sumažinti šešėlių taisymo srityje.
- Ataskaita taip pat padengiamos IT paslaugos vartotojo namuose, pavyzdžiui, kompiuterių, planšetinių kompiuterių, žaidimų konsolių, televizorių ir išmaniųjų telefonų taisymas, diegimas ir priežiūra, taip pat operacinių sistemų ir kompiuterių programų atnaujinimas ir diegimas.
- [Daugiau informacijos čia](#)

Informacijos apie taisymą prieinamumas

Pasibaigus garantiniam laikotarpiui, vartotojas turi pats susiorganizuoti daikto taisymo paslaugas. Todėl informacijos apie taisytojus ir taisymo galimybes prieinamumas yra vienas iš žingsnių, siekiant paskatinti komercinio taisymo paslaugų sklaidą.

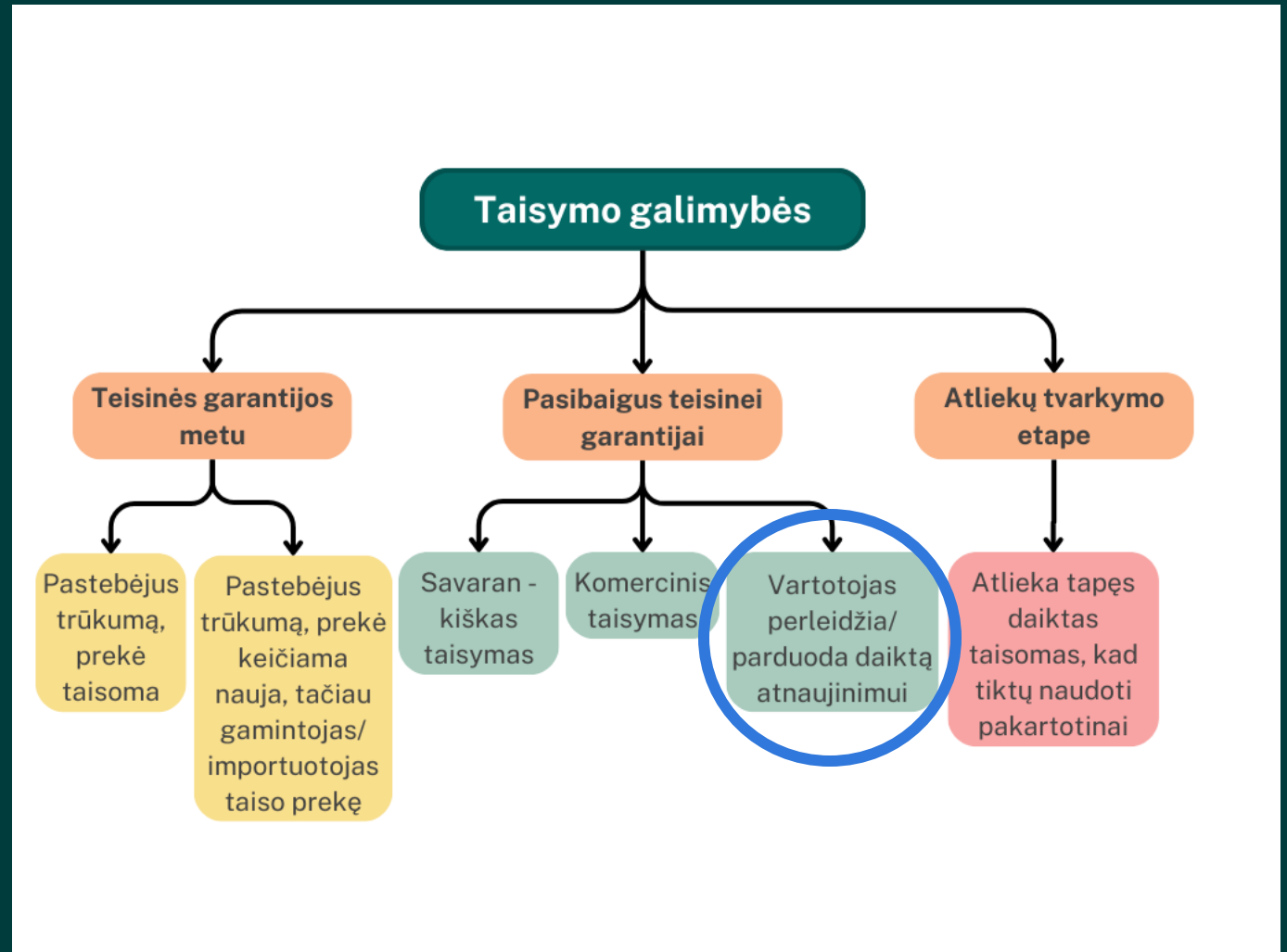

Nacionalinė taisymo platforma

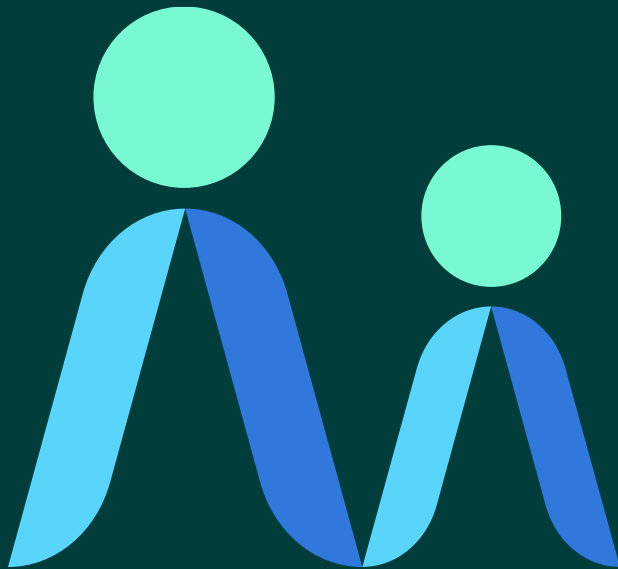
Šalis	Platforma	Pateikiama informacija	Nuoroda
Prancūzija	Espagnons nos ressources	Taisytojų kontaktai, informacija apie taisymo, dalijimosi galimybes, patvarius daiktus, savarankiško taisymo instrukcijos, bendruomeninio taisymo iniciatyvas	Réparez vos objets plutôt que racheter - ADEME (epagnonsnosressources.gouv.fr)
Liuksemburgas	Repair & Share	Taisytojų kontaktai, informacija apie įrankių biblioteką, socialinio pakartotinio panaudojimo iniciatyvą, gairės savarankiškam taisymui, informacija apie Liuksemburgo taisymo kuponą, iFixit ir Repair Cafe Liuksemburge	News - Repair & Share (repairandshare.lu)
Belgija	Repair & Share	Taisytojų kontaktai, Informacija apie taisymo kavines, kampanijas, iniciatyvas, dalijimosi galimybes ir bei informacija apie 15 įrankių bibliotekų	Home - Repair & Share (repairshare.be)
Čekija	Opravárna	Taisytojų kontaktų duomenų bazė	Domů (opravarna.cz)
Austrija, Viena	Reparaturnetzwerk Wien	Taisytojų kontaktų duomenų bazė	Reparaturnetzwerk Wien

Vartotojas perleidžia/parduoda daiktą atnaujinimui

Pasibaigus teisinei garantijai, vartotojas gali nuspręsti sugedusį daiktą perleisti/parduoti profesionaliam atnaujintojui, kuris atnaujinęs daiktą, jį vėl sugrąžina į rinką.

Lietuvos pavyzdžiai

Restorie

- Elektroninės įrangos atnaujintojas B2C
- Superka elektroninę įrangą atnaujinimui
- [Restorie internetinė svetainė](#)

Refurbas

- Elektroninės įrangos atnaujintojas B2B
- Superka elektroninę įrangą atnaujinimui
- [Refurbo internetinė svetainė](#)

Textale

- Tvarios mados perpardavimo platforma
- Superka drabužius atnaujinimui
- [Textale internetinė svetainė](#)

Švedija

Įmonė „Soeco Kontorsmöbler“ perdirba ir atnaujina biuro baldus. Jos tikslas - paimti baldus, kurie greičiausiai būtų išmesti, ir paversti juos daiktu, kuris atrodo kaip naujas arba yra naujas.

[„Soeco“ baldų taisymo įmonės svetainė](#)

ES pavyzdžiai

Italija

- Įmonė „Rigiocattolo“ renka naudotus žaislus, juos atnaujina ir gražina į apyvartą. Čia taip pat yra atviros taisymo dirbtuvės, žaislų ligoninė, teikiama žaislų nuoma, taisymo mokymo kursai vaikams.
- [Rigiocattolo žaislų taisymo įmonės svetainė](#)

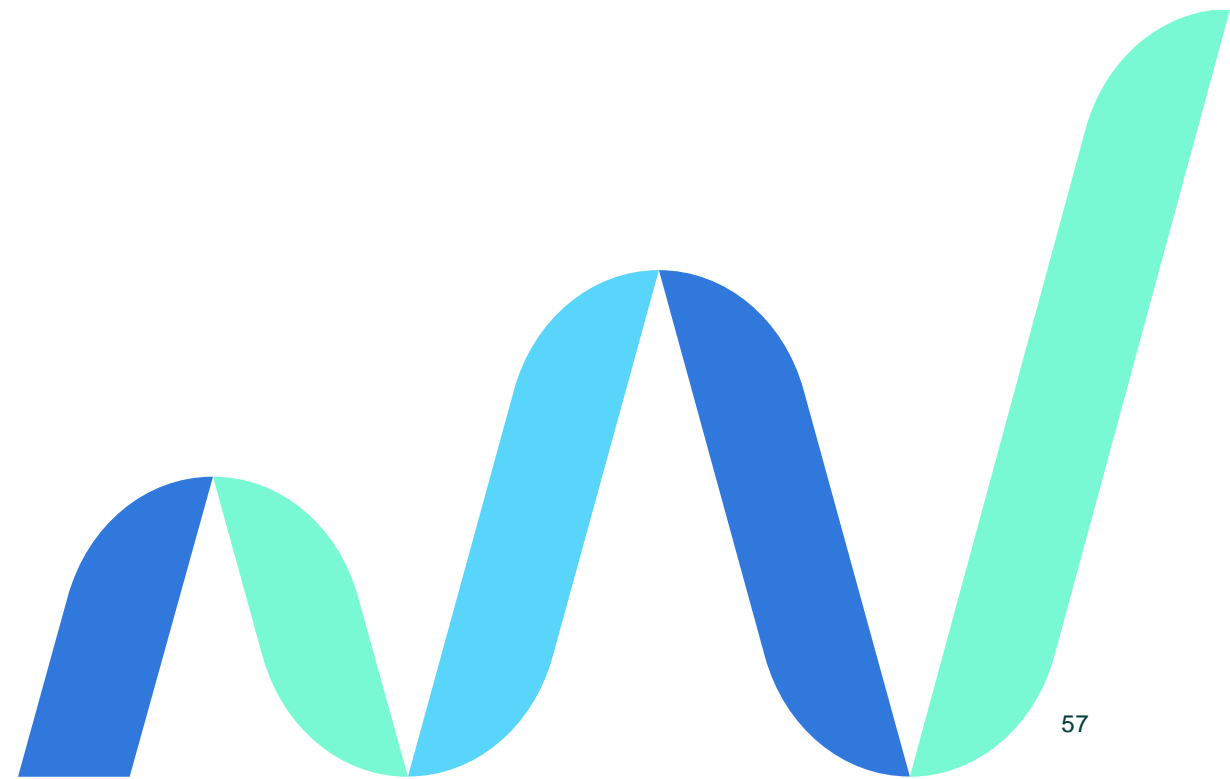
Prancūzija

Įmonė „Envie Autonomie“ renka ir atnaujina techninę įrangą, tokią kaip neįgaliųjų vežimėlius, naudotas lovas, vaikštynes ir kitas pagalbines priemones. Tokiu būdu jie užtikrina svarbios įrangos antrąjį gyvenimą.

[„ENVIE Autonomie“ įmonės svetainė](#)

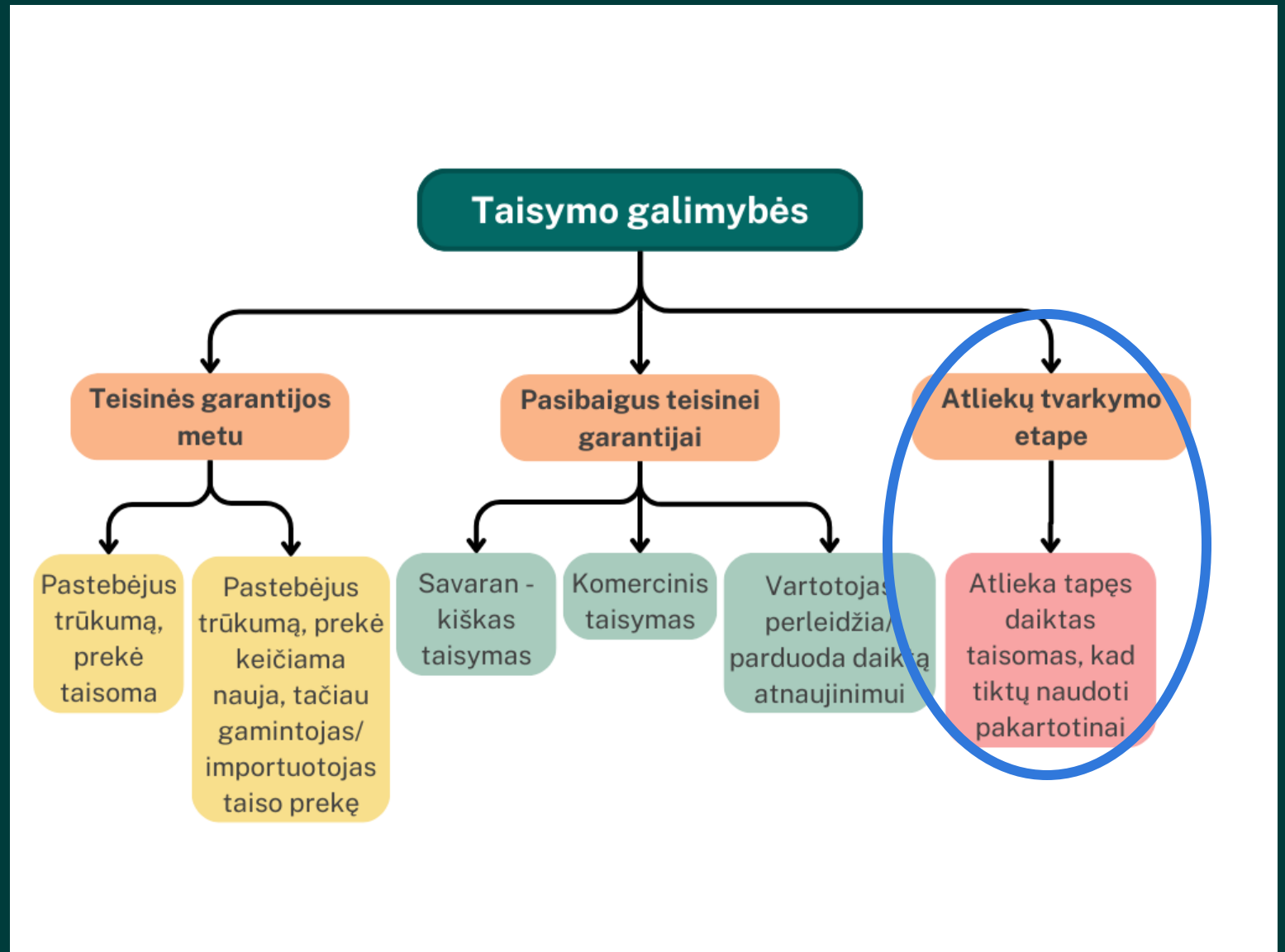
Kur vartotojai gali įsigyti atnaujintą elektroniką

Pavadinimas	Šalis	Nuoroda
Foxway	Švedija	Foxway
Swappie	Suomija	Swappie
Refurbed	Austrija	Refurbed
Backmarket	Tarptautinis	Back Market
Telia	Lietuva	Telia
Restorie	Lietuva	Restorie
Refurbas	Lietuva	Refurbas

Taisymas atliekų tvarkymo etape

Šiai taisymo galimybių kategorijai priklauso daiktai, jau tapę atlieka. Tačiau per paruošimo pakartotiniam naudojimui procesą, jie vėl tampa tinkami naudoti ir sugrąžinti į rinką.

Elektronikos atnaujinimas per socialinę pakartotinio naudojimo iniciatyvą

Lietuva

- „Man rūpi rytojūs“ - nebereikalingas buitinės technikos ar elektronikos įrenginiai, kuriuos iš gyventojų surenka „Man rūpi rytojūs“ komanda, yra perduodami efektyviam sutvarkymui.
- Prietaisai, kuriuos galima panaudoti pakartotinai, perduodami „Tvarumo naudai“. Jie arba būna iškart gražinami į rinką, arba sutaisomi, paruošiami pakartotiniam naudojimui ir tada gražinami į rinką.
- [„Man rūpi rytojūs“ internetinė svetainė](#)
- [„Tvarumo nauda“ internetinė svetainė](#)

Liuksemburgas

- „Social ReUse“ iniciatyva vartotojų elektroninė įranga surenkama specialiuose punktuose, kur atliekama įrangos diagnostika ir paruošimas pakartotiniam naudojimui.
- Šiuo metu kas mėnesį iš šių sandėlių surenkama daugiau kaip 250 įrenginių, iš kurių daugiau kaip 70 proc. suteikiamas antras gyvenimas.
- [„Social ReUse“ internetinė svetainė](#)

„TikoTiks“ - daiktų mainų ir paruošimo pakartotiniam naudojimui centras, Lietuva

Kurk LT

- „TikoTiks“ - tai Alytaus Regioninio atliekų tvarkymo centro įsteigtas daiktų mainų ir paruošimo pakartotiniam naudojimui centras
- Čia, mainų stotelėse „Mainukai“ arba tiesiogiai gyventojų į „TikoTiks“, pristatyti daiktai tikrinami, valomi, taisomi ir parduodami už simbolinę kainą
- [Daugiau apie „TikoTiks“](#)

„Retuna“ – pakartotinio naudojimo prekybos centras, Švedija

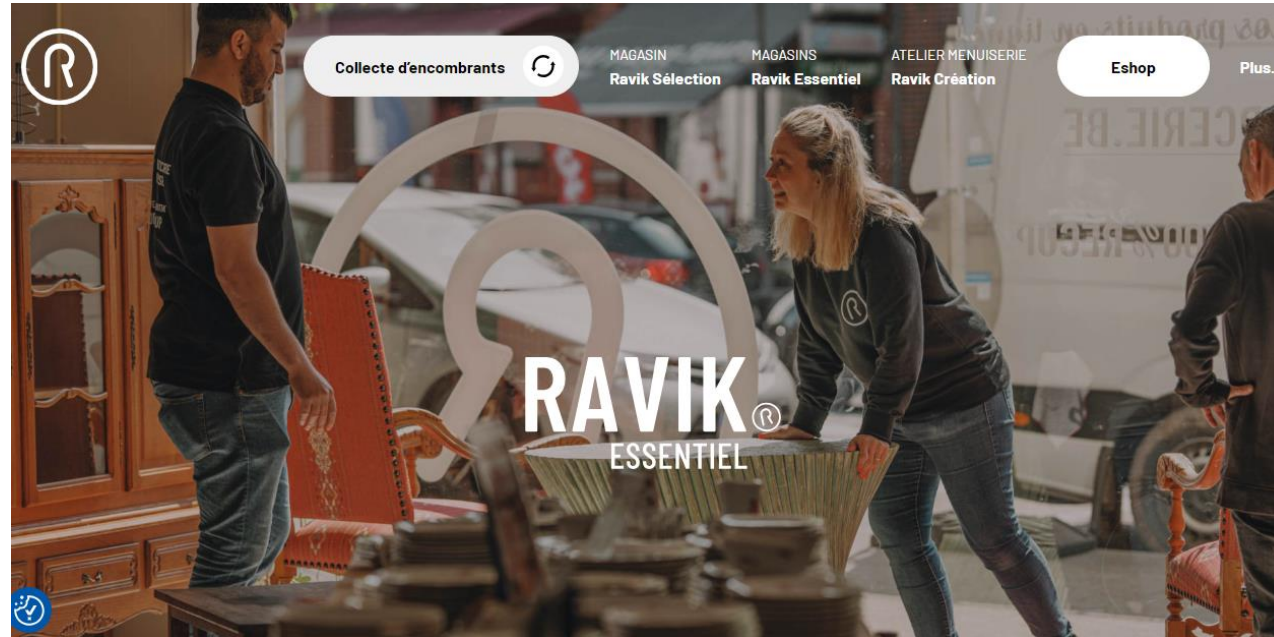
- „Retuna“ - tai Švedijoje esantis prekybos centras, kuriame parduodami įvairūs atnaujinti, pakartotinai panaudoti daiktai.
- „Retuna“ yra prie atliekų surinkimo aikštelės, kur dar naudotini daiktai yra atrenkami. Prekybos centre kiekviena parduotuvė turi taisymo dirbtuves, kuriose taiso, atnaujina šiuos daiktus prieš pardavimą.
- [„Retuna“ internetinė svetainė](#)

„Cambia il finale“ - atliekų tvarkytojų atliekų prevencijos projektas, Italija

- „Cambia il finale“ - tai Italijos atliekų tvarkytojų atliekų prevencijos projektas, kuris suteikia galimybę piliečiams suteikti savo nereikalingiems daiktams naują gyvenimą.
- Gyventojai perduoda savo nereikalingus daiktus nevyriausybinėms organizacijoms ir socialinėms įmonėms, taisančioms baldus, buitinę techniką, dviračius ir kitus didelių gabaritų daiktus.
- [Daugiau apie Cambia il Finale](#)

„Resourcerie“ kooperatyvas, Belgija

- „Resourcerie“ - tai Belgijoje esantis kooperatyvas, kuris surenka didelių gabaritų atliekas iš gyventojų, bei iš didelių gabaritų atliekų stotelių.
- Surinkti daiktai yra paruošiami pakartotiniam panaudojimui ir parduodami.
- [La Ressourcerie internetinė svetainė](#)

Paruošimo naudoti pakartotinai ir pakartotinio naudojimo užduotys ES šalyse

- **Ispanija** – 3 proc. didelių gabaritų atliekų, 4 proc. telekomunikacijos atliekų, 2 proc. baldų ir tekstilės atliekų grupės paruošimo pakartotiniam naudojimui užduotys [Daugiau informacijos čia](#)
- **Belgija** – 2 proc. EEĮ paruošimo pakartotiniam naudojimui užduotis [Daugiau informacijos čia](#)
- **Prancūzija** - tikslas, kad iki 2030 m. 5 proc. komunalinių atliekų būtų pakartotinai panaudojamos ir paruošiamos pakartotinai panaudoti [Daugiau informacijos čia](#)

3. Taisymo ekonomikos populiarinimo iniciatyvos

Pastaraisiais metais taisymas sulaukia vis daugiau susidomėjimo, dėl savo aktualumo iš linijinės ekonomikos pereinant prie žiedinės ekonomikos. Taisymo ekonomikos populiarinimas įvairiose šalyse yra įgyvendinamas skirtingais formatais.

„Repair Festival“ taisymo festivalis, Austrija

Visible Mending Workshop ©
kollektiv fischka

Textilien AMBULANZ mit
Änderungsschneiderei MOE @
kollektiv fischka

- Nuo 2022 m. Vienoje vyksta kasmetinis taisymo festivalis
- Festivalio metu vyksta taisymo dirbtuvės, parodos ir paskaitos taisymo ir tvaraus vartojimo tema, drabužių mainai. Taip pat taisymo įgūdžius formuojančios dirbtuvės, kuriose yra galimybė išbandyti darbą su skirtingomis medžiagomis.
- [Vienos taisymo festivalio internetinė svetainė](#)

„Repair Revolution!“ paroda, Šveicarija

Kurk LT

- „Repair Revolution!“ (liet. taisymo revoliucija) – tai 2023 m. Ciuricho dizaino muziejuje vykusi paroda apie taisymo visuomenės viziją ir dizaino vaidmenį joje.
- Parodos lankytojai kviečiami aktyviai įsitraukti ir išbandyti taisymo veiklą.
- [„Repair Revolution!“ parodos internetinė svetainė](#)

„Repair Economy Summit“ – tarptautinė taisymo ekonomikos konferencija

Kurk LT

repair economy
WASHINGTON

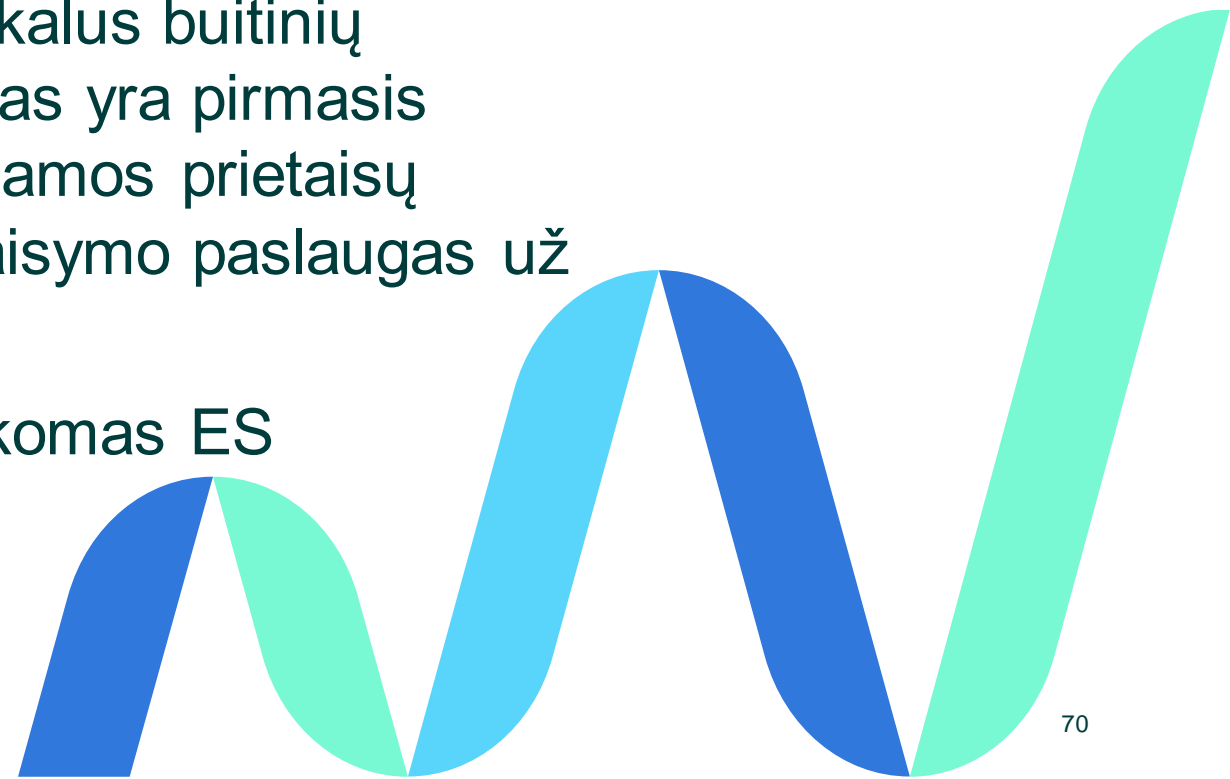
- „Repair Economy Summit“ – tai nuo 2021 m. kasmet nuotoliu vykstanti tarptautinė trijų dienų taisymo ekonomikos konferencija Vašingtono valstijoje.
- Konferencijos metu įvairiais aspektais detalai nagrinėjamos tokios temos, kaip savarankiškas ir komercinis taisymas, bendruomeninis taisymas, pakartotinis panaudojimas ir pan.
- [„Repair Economy Summit 2023“ konferencijos įrašai](#)

Viešieji pirkimai, kaip taisymo skatinimo priemonė, Danija

- Danijoje viešųjų pirkimų institucija SKI pasirašė išskirtinę viešųjų pirkimų sutartį su baldų prekės ženklu „Duba-B8“, pagal kurią turi būti užtikrinta galimybė visus biuro baldus išrinkti ir pernaudoti kelis kartus.
- [Daugiau informacijos apie Danijos viešųjų pirkimų instituciją SKI](#)
- [Duba B8 baldų gamintojo internetinė svetainė](#)

„R.U.S.Z“ standartas, Austrija

- „R.U.S.Z“ yra didžiausias Austrijoje nepriklausomas elektros ir elektroninių prietaisų taisymo centras.
- Jie parengė **EEJ ilgaamžiškumo standartą ONR 192102:2014**: Šis tarptautiniu mastu unikalus buitinių prietaisų ir buitinės elektronikos standartas yra pirmasis ilgaamžiškumo etalonas, kuriame pateikiamos prietaisų konstrukcijos gairės, leidžiančios teikti taisymo paslaugas už priimtina kainą.
- Šis novatoriškas Austrijos standartas laikomas ES standartizavimo proceso lyderiu.
- [R.U.S.Z taisymo centras](#)

„VRIENDS“ taisymo įmonių programa, Vokietija

- „VRIENDS“ – tai elektros ir informacinių technologijų taisymo įmonių Vokietijoje programa. Programos tikslas - sėkmingai įtvirtinti taisymo įmones taisymo rinkoje.
- „VRIENDS“ platformoje siūlomos įvairios paslaugos, pvz. konsultavimas kuriant įmonių interneto svetaines, taisymo seminarai ir mainų forumai.
- Iš 1000 platformos narių 20-30 elektronikos taisymo įmonių kas mėnesį dalyvauja mokymuose.
- Per 20 metų, buvo surengta 800 kavos aparatų ir 200 virtuvės kombainų taisymo kursų. Šių kursų dėka, įmonės, kurios taisydavo televizorius, galėjo persiorientuoti, mažėjant televizorių taisymo poreikiui.
- [Technische Seminare und Foren, alles an einem Ort \(vangerow.de\)](http://vangerow.de)

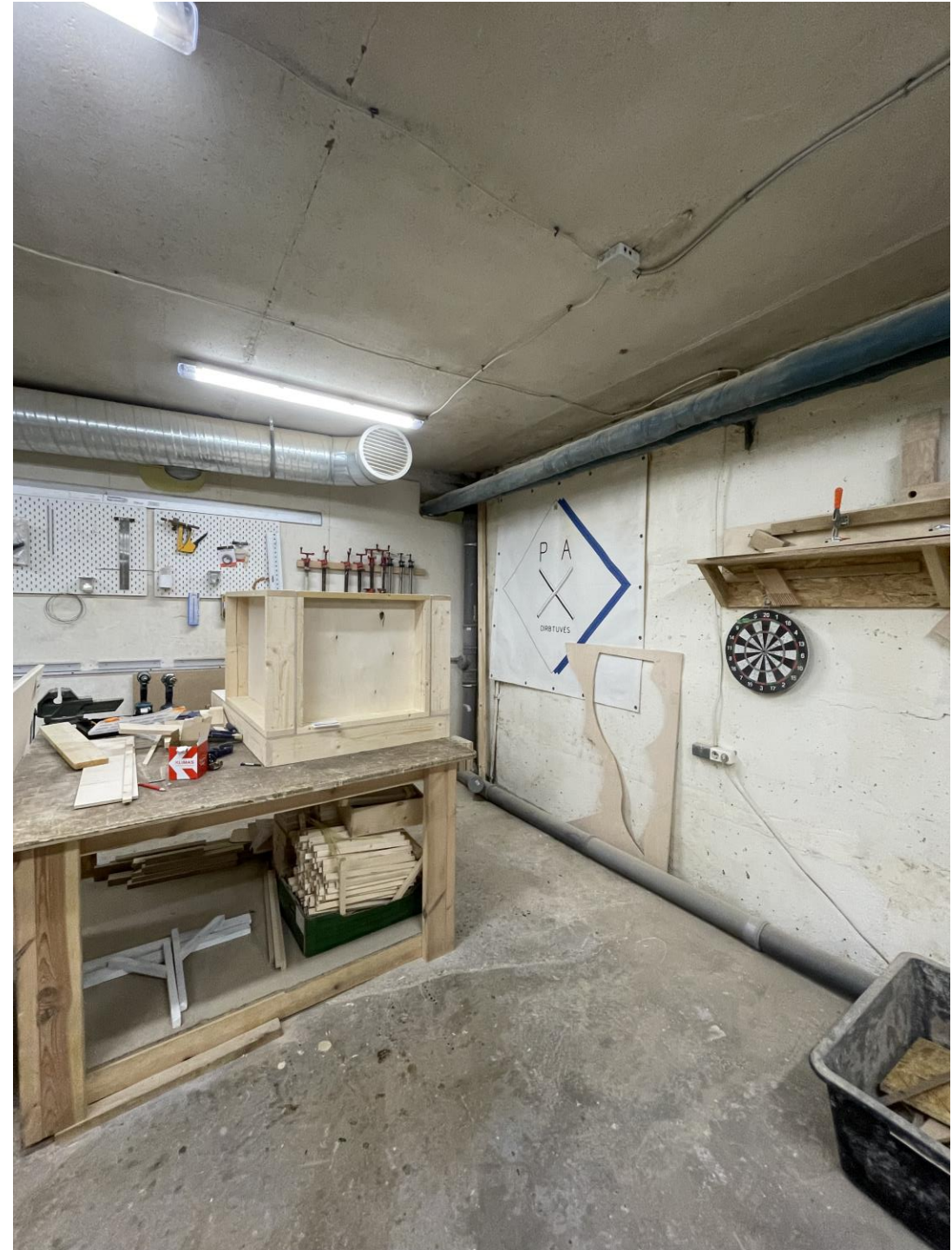
Taisytojų įgūdžių įgijimas kaip integracijos priemonė socialiai pažeidžiamoms grupėms

Taisytojų įgūdžių įgijimas asmenims iš socialiai pažeidžiamų grupių gali padėti sėkmingai sugrįžti į darbo rinką, arba pagerinti asmenims jau turimą kvalifikaciją. ES mažėjant taisytojų skaičiui, taisytojų įgūdžius ugdantys projektai yra vienas iš būdų skatinti taisytojų ekonomiką, ruošiant kvalifikuotus darbuotojus.

„Padirbtuvės“, „Technariumas“ ir „Textale“, Lietuva

- VŠĮ „Padirbtuvės“ kartu su partneriais VŠĮ „Šviesos kūgiai“ (Technariumas) ir VŠĮ „Resursai tvariai plėtrai“ (Textale) 2020 m. gruodžio mėn. pradėjo įgyvendinti projektą „Profesinių įgūdžių mokymai norintiems integruotis mažmeninės gamybos rinkoje: nuo gamybos mokymų iki darbų albumo“.
- Projektu per 9 mėnesius 63 ekonomiškai neaktyvūs asmenys, įtraukti į savanorišką veiklą, kurios metu jie įgijo teorinių bei praktinių profesinių žinių, reikalingų sėkmingai įsitraukti į ekonominį visuomenės gyvenimą.
- [Daugiau apie projektą](#)

„Carlavelorep“ - socialinės dviračių dirbtuvės, Austrija

- „Carlavelorep“ – tai Austrijos dviračių dirbtuvės, parduotuvė ir užimtumo projektas viename. Projektas skirtas 12 dalyvių nuo 15 iki 30 metų, turinčių ir neturinčių pabėgėlio statusą. Priėmimas į projektą vyksta Zalcburgo darbo biržos lėšomis.
- „Carlavelorep“ komanda siūlo intensyvią, nuolatinę priežiūrą ir socioedukacinę pagalbą. Per metus dalyviai, vadovaujami kvalifikuotų specialistų, (iš naujo) įvedami į darbo rinką.
- [Carlavelorep internetinė svetainė](#)

„Halle 2“ - savivaldybės naudotų daiktų parduotuvė, Vokietija

- „Halle 2“ - tai savivaldybės naudotų daiktų parduotuvė Miunchene, kuri prekiauja daiktais, surinktais 12- oje antrinių žaliavų perdirbimo centrų.
- Taisant „Halle 2“ pratęsia naudingų kasdienių daiktų, pvz., elektroninių prietaisų, dviračių ir tekstilės gaminių, naudojimo laiką.
- „Halle 2“ bendradarbiauja su socialinėmis institucijomis. Per daiktų ruošimą pakartotiniam naudojimui, jie skatina buvusių ilgalaikių bedarbių reintegraciją į profesinį gyvenimą.
- [Halle 2 internetinė svetainė](#)

„R.U.S.Z“ – praktiniai mokymai ilgalaikiams bedarbiams, Austrija

- Didžiausia nepriklausoma elektronikos taisymo įmonė Austrijoje „R.U.S.Z“ pasižymi stipria taisymo politikos formavimo ir socialine misija.
- Jie siūlo nemokamą praktinį mokymą ilgalaikiams bedarbiams bei mechatronikos srities mokiniams iš tarp įmoninių pameistrystės mokymo centrų. Kai „R.U.S.Z“ prireikia darbuotojų, iš jų įdarbinami nauji darbuotojai ir jiems siūlomos neterminuotos darbo sutartys.
- [R.U.S.Z. internetinė svetainė](#)

Tvarus vartojimas: kaip paskatinti vartotojus taisyti sugedusius daiktus?

Gerųjų praktikų apžvalga

Autorės:

Gintarė Petrauskaitė, gintare.petrauskaite@kurklit.lt

Rūta Kukulskytė, ruta.kukulskyte@kurklit.lt

